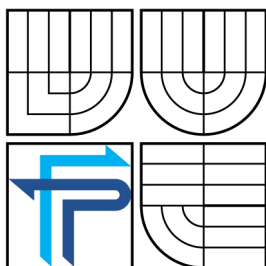

VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V BRNĚ

BRNO UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

FAKULTA PODNIKATELSKÁ
ÚSTAV EKONOMIKY

FACULTY OF BUSINESS AND MANAGEMENT
INSTITUTE OF ECONOMICS

ÚČTOVÁNÍ VYBRANÝCH PROBLÉMŮ NA KAPITÁLOVÉM TRHU

SELECTED PROBLEM ACCOUNTING ON CAPITAL MARKET

DIPLOMOVÁ PRÁCE
MASTER'S THESIS

AUTOR PRÁCE
AUTHOR

PETRA PASEKOVÁ

VEDOUCÍ PRÁCE
SUPERVISOR

doc. Ing. ZDENĚK SOJKA, CSc.

BRNO 2009

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Paseková Petra

Podnikové finance a obchod (6208T090)

Ředitel ústavu Vám v souladu se zákonem č.111/1998 o vysokých školách, Studijním a zkušebním řádem VUT v Brně a Směrnicí děkana pro realizaci bakalářských a magisterských studijních programů zadává diplomovou práci s názvem:

Účtování vybraných problémů na kapitálovém trhu

v anglickém jazyce:

Selected Problem Accounting on Capital Market

Pokyny pro vypracování:

Teoretická východiska práce
Analýza problému a současné situace
Vlastní návrhy řešení, přínos návrhů řešení
Závěr
Seznam použité literatury
Přílohy

Seznam odborné literatury:

BREALEY, R. A. – MYERS, S. C.: Teorie a praxe firemních financí. 4. vydání Praha: EAST Publishing, s.r.o. 1999. 971 s. ISBN 80-85605-24-4.

JÍLEK, J.: Finanční trhy. 1. vydání Praha: Grada Publishing, spol. s r. o. 1997. 527 s. ISBN 80-7169-453-3.

GLADIŠ, D.: Naučte se investovat. 1. vydání: Praha, Grada Publishing a.s. 2004. 155 s. ISBN 80-247-0709-8.

MUSÍLEK, P.: Finanční trhy a investiční bankovníctví. 1. vydání: Praha, ETC Publishing 1999. 852 s. ISBN 80-86006-78-6.

REJNUŠ, O.: Teorie a praxe obchodování s cennými papíry. 1. vydání Praha: Computer Press 2001. 257 s. ISBN 80-7226-571-7.

Vedoucí diplomové práce: doc. Ing. Zdeněk Sojka, CSc.

Termín odevzdání diplomové práce je stanoven časovým plánem akademického roku 2008/2009.

L.S.

Ing. Martin Slezák
Ředitel ústavu

doc. RNDr. Anna Putnová, Ph.D., MBA
Děkan fakulty

V Brně, dne 21.05.2009

Abstrakt

Smyslem diplomové práce je popsat účetní postupy vybraných problémů na kapitálových trzích. Účetní postupy jsem zpracovala formou praktické ukázky u zvolené společnosti a zvolených vybraných problémů. Cílem je předvést účtování těchto vybraných problémů a převedení poznatků do praxe.

Abstract

The purpose of this thesis is to describe the accounting practices of selected problems on the capital markets. I have processed the accounting procedures through practical demonstrations of the chosen company and the selected problems. The aim is to demonstrate accounting of these problems and transfer the knowledge into practice.

Klíčová slova

Cenné papíry, účtování, dluhopis, akcie

Key words

Stocks and bonds, accounts, bond, stocks

Bibliografická citace

PASEKOVÁ, P. *Účtování vybraných problémů na kapitálovém trhu*. Brno: Vysoké učení technické v Brně, Fakulta podnikatelská, 2009. 77 s. Vedoucí diplomové práce
Doc. Ing. Zdeněk Sojka, CSc.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená diplomová práce je původní a zpracovala jsem ji samostatně. Prohlašuji, že citace použitých pramenů je úplná, že jsem v práci neporušila autorská práva (ve smyslu zákona č. 121/2000 Sb. O právu autorském a o právech souvisejících s právem autorským).

V Brně, dne 22. května 2009

.....

podpis

Poděkování

Ráda bych tímto poděkovala doc. Ing. Zdeňkovi Sojkovi, CSc. za odbornou pomoc a cenné rady, které mi poskytl v rámci vypracování této diplomové práce.

OBSAH

Úvod	8
1 Teoretická východiska práce	10
1.1 Finanční systém	10
1.2 Finanční trh	10
1.2.1 Financování	11
1.2.2 Rozdělení finančního trhu	13
1.2.3 Efektivní a optimální trh	15
1.3 Finanční instituce na finančním trhu	15
1.3.1 Obchodní banky	16
1.4 Nebankovní spořitelní instituce	23
1.5 Pojišťovací instituce	24
1.5.1 Pojišťovny	24
1.5.2 Penzijní fondy	25
1.6 Instituce kolektivního investování	26
1.7 Ostatní podnikatelské subjekty působící na finančním trhu	27
1.8 Finanční investiční instrumenty	28
1.8.1 Akcie	28
1.8.2 Zatímní listy	31
1.8.3 Poukázka na akcie	31
1.8.4 Podílové listy	31
1.8.5 Dluhopisy	32
1.8.6 Směnky	38
1.8.7 Šeky	39
1.8.8 Kupony	41
1.8.9 Investiční kupony	41
1.8.10 Opční listy	42
1.8.11 Náložní listy	44
1.8.12 Skladištní listy	45
1.8.13 Zemědělské skladní listy	45
1.9 Finanční deriváty	46
1.9.1 Forward	47
1.9.2 Futures	48
1.9.3 Swap	49
1.9.4 Opce	49
2 Analýza současné situace	51
3 Vlastní návrhy řešení	54
3.1 Oceňování cenných papírů	54
3.2 Účtování akcií	55
3.3 Účtování dluhopisů	60
Závěr	66
Seznam použitých zdrojů	68
Příloha č. 1	70

Úvod

Základní funkcí ekonomiky je objevení a alokace žádaných materiálových toků tak, aby uspokojili výrobu zboží a poskytování služeb, které jsou v naší společnosti žádané. Tyto zdroje musí být v takovém množství, aby společně s prací a kapitálem vytvořili požadované zboží a služby. Tok produkce odpovídá toku plateb. Tyto toky jsou v podstatě cirkulací mezi firmami a vládou a spotřebiteli, převážně domácnostmi. Domácnosti poskytují práci, půdu a přírodní zdroje firmám a vládě za příjmy (kapitál). Převážnou část příjmů domácnosti použijí na nákup zboží a služeb, poskytnutými firmami a vládou. Toto je peněžní tok, který stimuluje zvyšování produkce a nabízených služeb. Tok produkce a peněz je proto nezávislý a nekonečný.

Jak už bylo řečeno, většinu svých příjmů domácnosti a firmy utratí za nákup zboží a služeb. Ale to je jen většina, zbytek svých příjmů domácnosti i firmy spoří. V dnešní době se stává běžným peníze ukládat na běžné, termínované, spořicí účty nebo i jiné formy investování. Pokud víme, že nějakou dobu naše volné peněžní prostředky nebudeme potřebovat, využíváme různých spoření a investic, např. pomocí termínovaných vkladů, vkladních knížek, stavebního spoření aj., abychom své volné peněžní prostředky dále rozmnožili. Peněžní ústavy vytvářejí spořicí a investiční programy, které přimějí domácnosti přebytečné finanční prostředky poslat do koloběhu finančního trhu. Tyto přebytečné finance nabídnou peněžní ústavy těm subjektům, firmám, vládě nebo drobným dlužníkům, kteří si potřebují volné peněžní prostředky půjčit hned a nemůžou čekat, až si je samy vytvoří. Peněžní ústavy toto všechno samozřejmě dělají kvůli zisku, jak pro sebe, tak pro klienty, kterým se peněžní ústavy zaručili jistým výnosem z investovaných nebo spořených peněz. A tento zisk získají od firem, vlády nebo jiných dlužníků ve formě úroku.

Tento systém je založen na důvěře v účetní údaje. Bez důvěry v účetnictví a jeho výkazy by investoři neinvestovali, banky neposkytovali úvěry a podnikatelé by nemohli zodpovědně fungovat. Účetní údaje musí zajistit, že neúspěšné podnikání brzy zanikne.

Cílem mé diplomové práce je objasnit vybrané investiční metody z účetního hlediska u firmy vedoucí účetnictví. Vysvětlení jednotlivých účetních postupů je uvedeno na konkrétním praktickém příkladě.

Teoretická východiska práce

V této části bych ráda představila fungování finančního trhu, včetně institucí, které se podílejí na jeho fungování. Jako další popíšu možné formy investování jak pro právnické, tak fyzické osoby.

Analýza problému a současné situace

V této kapitole popíšu firmu zabývající se prodejem služeb, která se rozhodla investovat volné peněžní prostředky do cenných papírů.

Vlastní návrhy řešení

Zde se budu zabývat vybranými finančními problémy, jejich oceňováním a způsoby účtování. Teoretické poznatky z předchozích kapitol jsou zde aplikovány na reálná ekonomická data.

Závěr

V závěru budou shrnuty hlavní poznatky a myšlenky, které vyplynuly z účtování vybraných problémů na kapitálových trzích.

1 Teoretická východiska práce

1.1 Finanční systém

Finanční systém je součástí našich každodenních životů. Abychom dokázali pochopit jeho postavení v ekonomice, musíme znát princip ekonomiky. Ekonomie se snaží zodpovědět otázku co, jak a pro koho vyrábět. Základní funkcí ekonomiky je nalezení a rozdělení žádaných materiálových zdrojů tak, aby uspokojili výrobu zboží a poskytování služeb, které jsou v moderní společnosti žádané. Žádané zdroje musí být v požadovaném množství, aby spolu s prací a kapitálem vytvořili požadované zboží a služby. Toto vytváří tok produkce odpovídající toku plateb. Tyto toky jsou v podstatě cirkulací mezi firmami a vládou a spotřebiteli, převážně domácnostmi. Domácnosti poskytují práci, půdu a přírodní zdroje firmám a vládě za příjmy (kapitál). Převážnou část příjmů domácnosti použijí na nákup zboží a služeb, poskytnutými firmami a vládou. Toto je peněžní tok, který stimuluje zvyšování produkce a nabízených služeb. Tok produkce a peněz je proto nezávislý a nekonečný.

Ve vyspělých zemích ekonomiky fungují na tržním principu, proto jsou to trhy, které zajišťují nalezení a rozdělení žádaných zdrojů. V ekonomických systémech existují tři základní druhy trhů, a to trh s výrobními faktory, trh s výrobky a finanční trh. Z pohledu mé práce mě bude zajímat pouze trh finanční.

1.2 Finanční trh

Vzhledem k tomu, že ekonomické subjekty mají přebytek, který nebyl utracen za zboží a služby, nebo naopak nedostatek peněžních prostředků, mohl vzniknout finanční trh. Finanční trh je součástí finančního systému, jehož prostřednictvím se peněžní prostředky přesouvají od subjektů, který jich mají nadbytek, k subjektům, které si je za úplatu, úrok, půjčují. Díky finančnímu trhu a operacím, které na něm probíhají dochází k tomu, že peníze jsou použity na úhradu různých druhů finančních služeb a nároků. Finanční systém tedy zajišťuje koncentraci volných peněžních prostředků a jejich následné přemístění na základě nabídky a poptávky. Je to neustálý tok peněz mezi produkčními a spotřebitelskými jednotkami.

Většinu z objemu úspor pochází od domácností, kde vzniká rozdíl mezi běžnými příjmy a výdaji, ale v některých případech se podílí na úsporách i podniky, které vytváří úspory běžným, již zdaněným ziskem po vyplacení podílů na zisku nebo jiných výdajů, a stát, který zvláště u nás není příliš obvyklý, ale úspory státu mohou vznikat případným přebytkem veřejných rozpočtů nad výdaji.

Peněžní prostředky, které vzniknou výše popsanými úsporami se pomocí finančních trhů dostávají do oběhu, aby umožnily jejich využití pro investiční záměry ekonomických subjektů. Investice všeobecně jsou nákladné, ať už se jedná o investice firem, které vkládají peněžní prostředky do udržení nebo zvýšení své produkce, nebo investice státu, které investují převážně do občanské vybavenosti, obrany státu, rozvoje infrastruktury aj., nebo investice domácností, které se vyznačují především vklady peněžních prostředků do nemovitého majetku, jako jsou domy a byty.

Vlastníci volných peněžních prostředků je investují na finančním trhu tak, že je smění za finanční nástroje, kterých může být celá řada, a tím realizují stávající příjem na příjem budoucí. Tímto jsou volné peněžní prostředky posunuty finančnímu trhu za účelem dosažení výnosu z nich.

Na finančním trhu probíhá celá řada různých finančních transakcí mezi těmi, kteří volné peněžní prostředky nabízejí a těmi, kteří je poptávají. Stejně jako u jiných směn, i zde musí platit princip oboustranné spokojenosti.

1.2.1 Financování

Neprobíhají zde jenom obchody za pomoci různých finančních dokumentů, ale i několik druhů financování. Rozlišujeme tři způsoby financování, přímé, nepřímé a polopřímé.

1.2.1.1 Přímé financování

Přímé financování je nejjednodušší metoda financování, a to i přesto, že je těžké pro věřitele i dlužníka najít vyhovující protistranu, protože by mělo být vyhověno požadavkům obou stran ke vzájemné spokojenosti, hlavně co se týče objemu peněžních

prostředků za dohodnuté finanční nástroje, které poskytnou oběma stranám vyhovující práva. Do přímého financování patří primární cenné papíry, které putují od emitenta rovnou k investorovi.

1.2.1.2 Nepřímé financování

Nepřímé financování je zajištěno hlavně obchodními bankami, pojišťovnami, investičními společnostmi, investičními a penzijními fondy a dalšími finančními institucemi. Pro tento typ financování je charakterizováno náročnějšími a dokonalejšími službami poskytovaných jak končným věřitelům, tak dlužníkům. Velké finanční instituce umožňují svým klientům ukládat a zúročit i menší a krátkodobé vklady. Zmiňované společnosti fungují tak, že prodávají své cenné papíry nakoupené již dříve a nakupují dluhové cenné papíry. Samozřejmě, tyto společnosti fungují za účelem zisku jako každý jiný podnikající subjekt. Svůj zisk získávají tím, že z poskytnutých úvěrů a půjček inkasují úrok, který je vyšší než ten, který platí svým vkladatelům.

Velcí a specializovaní finanční zprostředkovatelé existují hlavně proto, že náklady na nalezení potenciačního věřitele a dlužníka a ověření jejich spolehlivosti jsou poměrně vysoké (tzv. informační náklady). Dalšími náklady jsou poplatky za sepisování smluv, placení zprostředkovatelských poplatků aj. (transakční náklady). Výhodou těchto velkých finančních zprostředkovatelů je, že s rostoucím objemem prováděných obchodů tyto náklady pro konečného klienta klesají.

1.2.1.3 Polopřímé financování

Polopřímé financování je kombinace obou již zmiňovaných druhů financování, věřitelé a dlužníci se potkávají díky prostředníkům, kterými jsou např. brokerské firmy, které vyhledávají kupce a prodejce, aby mohli zprostředkovat jejich vzájemný obchod nebo dealerské společnosti, které obchodují sami za sebe. Ty fungují tak, že nakoupí větší emise cenných papírů a následně je rozprodají po menších, lépe prodejných částech.

Tento způsob financování je levnější pro obě strany než financování nepřímé, ale konečný věřitel na sebe bere také větší míru rizika.

Finanční zprostředkování zvyšuje efektivitu trhu. Všeobecně je považováno za nejdůležitější financování nepřímé.

1.2.2 Rozdělení finančního trhu

Finanční trh se dělí na několik segmentů, trh s cizími měnami (devizové, valutové trhy), trh drahých kovů (trhy zlata, stříbra, platiny a paladia – vybrané trhy s komoditami), kapitálový trh (obchodování s dlouhodobými finančními instrumenty; trh dlouhodobých úvěrů a trh dlouhodobých cenných papírů) a peněžní trh (krátkodobé finanční operace; trh krátkodobých úvěrů a trh krátkodobých cenných papírů).

Kvůli tématu mé práce se zaměřím na trh cenných papírů, který je kombinací peněžního a kapitálového trhu, vlastně pouze jejich částí, trhu krátkodobých cenných papírů a trhu dlouhodobých cenných papírů. Trh cenných papírů je podle nejčastějšího hlediska dále rozlišován na trhy primární a trhy sekundární. Cenné papíry jsou takto rozlišovány podle toho, jedná-li se o nové emise cenných papírů poprvé uváděné na finanční trh (trh primární), nebo se obchoduje s cennými papíry již dříve vydanými (trh sekundární).

Trh primární i sekundární se dále rozlišuje na trhy veřejné a neveřejné.

1.2.2.1 Veřejné trhy primární

Veřejné trhy primární se vyznačují uváděním cenných papírů na primární trh pomocí prodeje za fixní cenu, tendru a aukce.

Prodej za fixní cenu používá emitent tak, že stanoví prodejní cenu, tento způsob je mírně řečeno sporný, protože i zkušený prodejce dokáže jen ztěží odhadnout správnou výši, cena nesmí být ani příliš vysoká, protože pak by klesl zájem o dané cenné papíry a emitent neupíše celou emisi, ale ani příliš nízká, aby emitent nezaznamenal ztrátu kvůli podhodnocení.

Tendr je metoda, při níž upisovatel ohlásí předem minimální cenu cenných papírů a očekává ohlášení od případných zájemců, kteří zasílají své požadavky týkající

se počtu kusů a maximální ceny, kterou jsou ochotni za dané cenné papíry zaplatit. Po vypršení stanovené lhůty se požadavky seřadí sestupně podle maximální ceny a od bodu, kdy bylo dosaženo celkového počtu nabízených kusů jsou všechny nižší nabídky odmítnuty. Výsledná cena může být taková jako je nejnižší přijatá nabídka nebo může vyhlášovatel tendru uvést v podmínkách, že každý zájemce zaplatí za své akcie takovou částku, jakou skutečně nabídl.

V případě *aukce* musí být všichni zájemci o nabízené cenné papíry přítomni osobně, nebo alespoň prostřednictvím zástupců a musí se aktivně účastnit probíhajícího licitování o ceně.

1.2.2.2 Veřejné trhy sekundární

Veřejné trhy sekundární dále rozlišujeme na veřejné sekundární organizované trhy (trhy burzovní, organizované trhy mimoburzovní) a veřejné sekundární neorganizované trhy (nejsou tak silně regulované a provádí se prostřednictvím bank nebo jiných obchodníků, tzv. OTC trhy).

1.2.2.3 Neveřejné trhy primární

Neveřejné trhy primární jsou specifikovány obchodování s uzavřenými emisemi, kde je emitent již předem dohodnutý s investorem nebo investory, kteří odkoupí celou jeho emisi.

1.2.2.4 Neveřejné trhy sekundární

Neveřejné trhy sekundární jsou zvláštní tím, že cenné papíry se obchodují přímo mezi potenciálními kupci a prodejci, většinou mezi zainteresovanými ekonomickými subjekty nebo za pomoci specializovaných finančních zprostředkovatelů za individuálně dohodnutých podmínek.

1.2.3 Efektivní a optimální trh

Finanční trhy by měly fungovat tak, aby alokovali volné finanční prostředky tam, kde je největší pravděpodobnost jejich produktivního a efektivního využití. Podle míry úspěchu v této oblasti se finanční trhy dělí na dokonalý trh a efektivní trh. Na dokonalém trhu jsou všechny existující informace pro zájemce volně přístupné, náklady na provedení transakce jsou nulové a žádný z účastníků nemá moc ovlivnit cenu, neexistence vládních omezení a dokonalá konkurence mezi nakupujícím a prodávajícím je dalším znakem dokonalého trhu. Efektivní trh je reálněji dosažitelný, i když také za výjimečných podmínek, jako jsou ceny zohledňující nové, všem dosažitelné informace, proto zde taky nemůže nastat situace, že některý ze zúčastněných vydělá více než ostatní účastníci trhu na základě nějaké, pro obchod důležité, informace.

V souvislosti s teorií efektivního trhu bych ráda zmínila i paradox efektivního trhu, který mě zaujal. Podle názoru Eugene Fama je na aktivním trhu spousta dobře informovaných a inteligentních investorů, akcie jsou správně oceněny a odrážejí všechny dostupné informace, jak již bylo uvedeno výše. Paradox spočívá v tom, že pokud účastníci budou věřit v efektivní trh, nebudou provádět analýzy a trh efektivní být přestane. Efektivní trh je závislý od víry, že efektivní není a že se účastníci snaží tento trh překonat.

Každopádně, oba tyto typy jsou v reálu nedosažitelné, protože jsou odvislé od dokonalé konkurence.

1.3 Finanční instituce na finančním trhu

Jak už jsem se zmiňovala u různých způsobech financování, na finančních trzích funguje celá řada ekonomických subjektů. Kromě nabízejících a poptávajících peněžní prostředky se jedná hlavně o společnosti, které zprostředkovávají setkání a uskutečnění obchodu nabízejících a poptávajících. Dále pak existují podnikatelské subjekty, které umožňují bezproblémové a efektivně fungující segmenty trhu nebo celý finanční trh. Vzhledem k důležitosti finančního trhu v celém ekonomickém systému je nutné zajistit i regulaci a kontrolu jeho činnosti.

Finanční instituce působících na finančním trhu a zabývajících se zprostředkováním obchodu jsou právnické osoby, většinou akciové společnosti. A to z důvodu legislativních, kdy většina států vůbec nepřipouští jinou možnost a také proto, že jednou z podmínek státní regulace pro udělení licence je vyžadováno splacení mnohem větší části základního jmění, než je běžné v jiných oblastech podnikání.

Podle hledisek zohledňující charakteristiku a specializaci poskytovaných služeb rozlišujeme finanční instituce do několika základních skupin, a to obchodní banky, nebankovní spořitelní instituce, pojišťovací instituce, instituce kolektivního investování a ostatní podnikatelské subjekty finančního trhu.

1.3.1 Obchodní banky

Obchodní banky jsou důležitými hráči na trhu, je jim věnována zvláštní pozornost a jsou součástí bankovního systému daného státu nebo společenství států.

Způsob fungování bankovního systému je závislé na stupni ekonomického vývoje dané země nebo společenství zemí. U zemí s dobře rozvinutou ekonomikou je běžným společným rysem centrální banka, která má ale v různých bankovních systémech různé pravomoci.

V naší zemi je uplatněn tzv. dvoustupňový bankovní systém. To znamená, že centrální banka, v našem případě Česká národní banka, je relativně nezávislá finanční instituce, jejímž hlavním cílem je zabezpečení stabilního měnového vývoje, což v praxi neznamená neměnnost cen, ale jejich mírný postupný nárůst, v souladu s tímto cílem Česká národní banka vydává bankovky a mince, řídí peněžní oběh, platební styk, zúčtování bank, dohlíží nad bankovním sektorem, kapitálovým trhem, pojišťovnictvím, penzijním připojištěním, družstevními záložnami, institucemi elektronických peněz a vykonává i devizový dohled. Česká národní banka sice spolupracuje s vládou, ale pro její úspěch je nutné, aby na vládě nebyla příliš závislá, protože by pak nemohla provádět některá měnová opatření a soulad měnové a fiskální politiky by byl vážně narušen, což by byl negativní důsledek pro celou státní ekonomiku. Postavení České národní banky

při naplnění makroekonomických a mikroekonomických funkcí (náplň činnost České národní banky) je nezastupitelné.

Aby Česká národní banka v rámci makroekonomické funkce zajistila stabilitu měnového vývoje používá určité nástroje jako jsou měnová politika, emise hotovostních peněz a devizová činnost.

Mikroekonomická funkce České národní banky obsahuje zajištění bezpečnosti, efektivnosti, spolehlivosti a důvěryhodnosti bankovního systému. I pro tuto funkci má několik nástrojů, regulace obchodních bank a provádění bankovního dohledu, působení jako banka bank (v podstatě bankéř obchodních bank, Česká národní banka vede účty obchodních bank, přijímá od obchodních bank vklady a poskytuje úvěry), působení jako banka státu (Česká národní banka funguje jako bankéř státu) a reprezentace státu v měnové oblasti.

Aby se Česká národní banka propracovala ke splnění svých cílů v oblasti měnové politiky, používá celou řadu nástrojů. Nejvýznamnější členění je na nástroje přímé a nepřímé.

Mezi nepřímé nástroje patří diskontní nástroje (stanovení úrokových sazeb a jiných podmínek úvěrů, které poskytuje Česká národní banka obchodním bankám, zejména úvěry diskontní, reeskontní a lombardní), operace na volném trhu (jejich předností jsou hlavně relativně nízké náklady, operativnost, jednoduchost, nejčastější použití je v transakcích s cennými papíry, jsou to nákupy cenných papírů, prodej cenných papírů, repo obchody a reverzní repo obchody), povinné minimální rezervy (Česká národní banka stanoví povinné minimální procento z celkových vkladů a tím navýší objem rezerv jednotlivých obchodních bank), konverze a slapy cizích měn (operace se zahraničními měnami v rámci jednoho bankovního systému), intervence ve prospěch nebo neprospěch devizového kurzu (záměrné ovlivnění vývoje devizového kurzu).

Za přímé nástroje měnové politiky považujeme pravidla likvidity (používá se především k zajištění likvidity obchodních bank, protože jeho vliv na měnovou politiku

je spíše zanedbatelný), úvěrové kontingenty (přísné stanovení limitů úvěrových stropů, ale používá se jen zřídka), úrokové limity (Česká národní banka předepisuje obchodním bankám maximální nebo minimální úrokové sazby, tím omezuje výši jejich výnosů, kterých mohou dosáhnout), povinné vklady (centrálním institucím nebo orgánům místní samosprávy může být přikázáno otevírat účty a ukládat peníze výhradně u České národní banky).

Obchodní banky jsou subjekty bankovního systému, které by se měly zabývat především přijímáním vkladů, poskytováním úvěrů a realizováním platebního styku, ale svoje portfolio činností rozšiřují i o finanční zprostředkování (popsané výše), emitování bezhotovostních peněz (vytváření peněz na běžných účtech), provádění bezhotovostního platebního styku (uskutečnění bezhotovostních plateb formou mezibankovních převodů).

Mají i své zásady, jednou z nich je ziskovost, která je zásadou nebo spíše důvodem činností i ostatních podnikatelských subjektů, další zásadou je být schopen dostát svým závazkům a v neposlední řadě je to zásada jistoty.

1.3.1.1 Vkladové bankovní produkty

Vkladové bankovní produkty umožňují získat obchodním bankám volné peněžní prostředky, se kterými budou dále obchodovat, z pohledu bank jsou tyto obchody klasifikovány jako pasivní a je možno je ze stejného pohledu charakterizovat jako cizí kapitál.

Nákupy vkladů od klientů obchodních bank bývají členěny z hlediska jejich formy na vklady na bankovních účtech (běžný účet, vkladový účet), vklady na vkladních knížkách (vkladní knížky úročené nebo výherní) a speciální druhy úsporných vkladů (spoření účelová, spoření se životním pojištěním, majetková spoření). Dále je můžeme rozčlenit podle jejich vázanosti, a to na vklady na požádání a vklady termínované.

1.3.1.1.1 Vklady

Vklady rozlišujeme podle typu na vklady na bankovních účtech, na vkladních knížkách a speciální druhy úsporných vkladů.

Vklady na bankovních účtech jsou asi nejběžnějším druhem vkladů. Banky vedou svým klientům různé druhy účtů, vklady na bankovních účtech jsou běžný účet a vkladový účet.

1.3.1.1.1.1 Běžný účet

Běžný účet, tzv. konto, je nejvýznamnějším a nejvíce využívaným druhem klientského bankovního účtu. Díky zřízení bankovní účtu se otevírá klientovi možnost využívat dalších bankovních produktů, ale většinou slouží k uložení dočasně volných peněžních prostředků a k provádění bezhotovostního platebního styku. Běžné účty využívají osoby fyzické i právnické. Běžné účty jsou sice úročeny, ale protože se jedná o peněžní prostředky, které musí být neustále k dispozici klientovi, bývá úroková sazba velmi nízká. Z pohledu obchodních bank jsou vklady na běžném účtu velice potřebné, protože za ně platí minimální úrok a protože obchodní banka vede spoustu běžných účtů, čímž se vytváří určitá hladina peněžních zdrojů, která je bance neustále k dispozici. Běžné účty mají několik typů, vklady na běžných *podnikatelských účtech* (představují asi polovinu vkladů na požádání, cílem je zajištění platebního styku firem a osob samostatně výdělečně činných), *vklady na požádání obyvatelstva* (jejich prostřednictvím hradí své závazky domácnosti), *vklady na požádání vlády a místních samosprávních celků* (vznikají z příležitostného přebytku hlavně daňových příjmů nad výdaji v průběhu roku) a *vklady na požádání bank u jiných bank* (zakládány za účelem zprostředkování platebního styku, např. proplacení šeku jedné banky u jiné, a to i mezinárodně).

Vkladový účet slouží většinou k uložení dočasně volných peněžních prostředků za účelem dosažení úrokového výnosu a akumulaci peněz. Proto byly vkladové účty uzpůsobeny jako termínové vklady na pevně sjednaný termín splatnosti a termínové vklady s výpovědní lhůtou.

1.3.1.1.2 Termínované vklady

Termínovaný vklad patří mezi klasické způsoby zhodnocování peněz. Je to jednorázový vklad na předem stanovenou dobu s předem stanovenou úrokovou sazbou a minimálním rizikem. Vklad dočasně volných peněžních prostředků na termínované vklady umožňuje většina bank, zhodnocení je výhodnější než u běžných účtů. Minimální částka je u různých bank různá, maximální nebývá omezena. Nejkratší doba, na kterou je možné uložit volné peněžní prostředky je v řádu dní, nejdelší bývá na pět let. Za předčasný výběr peněz jsou stanoveny sankce, zpravidla procenta z vypovězené částky.

Termínované vklady bývají vedeny ve dvou základních formách, termínované vklady na pevně sjednaný termín splatnosti a termínované vklady s výpovědní lhůtou. Termínované vklady s výpovědní lhůtou nejsou uzavírány k přesně stanovenému okamžiku, ale platí u nich, že pokud si chce klient vyzvednout své investované peníze, je povinen to bance předem oznámit. Vklad je potom k dispozici až po uplynutí sjednané výpovědní lhůty. Přitom platí, že čím delší je výpovědní lhůta, tím vyšší jsou úroky. Ovšem v případě, že klient vybere peníze před touto výpovědní lhůtou je mu účtován docela vysoký poplatek z důvodu nedodržení sjednaných podmínek ve smyslu uzavřené smlouvy, pokud je ovšem předčasný výběr vůbec možný. Termínované vklady na pevně sjednaný termín splatnosti je sjednán k přesně stanovenému datu nebo období. Termínované vklady na pevně sjednaný termín můžeme rozlišit na revolvingové a s jednorázovou splatností. Termínované vklady revolvingové se vztahují většinou jen na krátkodobé termínované vklady. Revolving znamená automatické obnovování vkladu, kdy po vypršení termínované vkladu se k vloženým peněžním prostředkům přičtou úroky a tato částka je novým termínovaným vkladem s úrokovou sazbou platnou v den obnovení vkladu. Nebo je možné úroky vyplatit na účet určený klientem a novým termínovaným vkladem zůstává původní vložená částka. Termínované vklady s jednorázovou splatností jsou určeny většinou pro střednědobé a dlouhodobé účty. Vklad je úročen do dne splatnosti a úrok se zúčtovává v den splatnosti vkladu, kdy je vložená částka a úroky převedena na účet, který si klient zvolí nebo je možné celou částku vybrat v hotovosti. Vklad není obnovitelný.

Úrokovou míru si většinou můžete vybrat, fixní sazba zůstává po celou dobu trvání vkladu neměnná, variabilní se mění podle aktuální situace na trhu. I zde se dá spekulovat. Pokud očekáváte snížení úrokových sazeb, zvolíte sazbu fixní a v případě, že spekulujete na zvýšení úrokových sazeb, použijete variabilní úročení.

Termínované vklady jsou ze zákona pojištěny, a to až do částky, která odpovídá 50 tisícům EUR pro jednu osobu u jedné banky.

Termínované vklady většinou nepodléhají bankovním poplatkům za zřízení a vedení. V současné době už nejsou termínované vklady výhodné jako dříve, protože inflace znehodnocuje úroky. Z úroků, které klient dostane po skončení termínovaného vkladu odvede 15% státu jako daň z příjmů.

1.3.1.1.1.3 Vklady na vkladních knížkách

Vklady na vkladních knížkách jsou sice tradiční a značně rozšířenou formou spoření, ale v dnešní době už poněkud zastaralou. Hlavně z toho důvodu, že finanční prostředky z vkladní knížky je možné vybrat pouze osobně na přepážce banky a proti předložení bankovního dokumentu, kterým vkladní knížka určité je. Zlepšení oproti předchozím letům ale zaznamenaly vklady na vkladní knížky, některé banky již umožňují posílat na vkladní knížku vklady platebním stykem. Existují vkladní knížky úročené, jejichž úročení vychází ze stanovené výpovědní lhůty, čímž se z vkladní knížky stává v podstatě termínovaný vklad. Dalším druhem jsou vkladní knížky výherní, kdy je úročení nahrazeno systémem výher připisovaných majitelům těchto vkladních knížek na základě výsledků pravidelně prováděného slosování a s přihlédnutím k průměrné výši vkladu za příslušné slosovací období. (6)

1.3.1.1.1.4 Speciální druhy úsporných vkladů

Speciální druhy úsporných vkladů se na finančním trhu objevují stále častěji. To se děje díky bankám, které svoje portfolio služeb neustále rozšiřují a tím se mohou přiblížit mnohem většímu množství potencionálních klientů. Banky nabízí nové kombinace účtu s dalšími bankovními službami. Některé tyto produkty podporuje i stát. Jedná se o kombinace bankovních úsporných vkladů většinou s pojišťovacími produkty. Za nejvýznamnější speciální druhy úsporných vkladů považujeme spoření účelová, spoření se životním pojištěním a majetková spoření. Spoření účelové bývá někdy

podporované státem. U nás je příkladem takového účelového spoření stavební spoření. Toto spoření si může založit pouze fyzická osoba. V tomto produktu se spojuje spoření peněžních prostředků s poskytováním úvěrů a státního příspěvku. Dalším zvýhodněním stavebního spoření je, že úroky z vkladů a státní podpory jsou osvobozeny od daně z příjmů fyzických osob a úroky zaplacené za úvěr ze stavebního spoření je možné si odečíst od základu daně z příjmů fyzických osob. Spoření se životním pojištěním jsou kombinací spoření a životního pojištění, jak je patrné z názvu. Vklad klienta je částečně úročen a částečně se podílí na vytváření pojistného fondu, který je využit v případě pojistné události. Po uplynutí sjednané lhůty je vklad vyplacen včetně úroků a případné prémie. Majetková spoření slouží k dlouhodobému investování úspor, které spravuje obchodní banka.

. Dalším příkladem vkladového bankovního produktu jsou emise bankovních dluhopisů. Obchodní banky jsou také emitenty různých druhů bankovních dluhopisů jak na peněžním, tak i na kapitálovém trhu. (6)

Depozitní certifikáty jsou jedním z těchto dluhopisů. Jsou charakterizovány jako listinné cenné papíry umožňující zhodnocení volných peněžních prostředků. Vydáním depozitního certifikátu se banka zavazuje splatit majiteli k uvedenému datu hodnotu certifikátu navrch s úroky. Depozitní certifikáty jsou vydávány na předem stanovenou jmenovitou hodnotu, která je vždy násobkem tisíce. Mají stanovenou pevnou dobu splatnosti, během níž nemohou být vypovězeny. Tato doba se různí, může být od několika měsíců do několika let. Bývají úročeny většinou fixní úrokovou sazbou, která bývá o něco vyšší než u jiných vkladů. Výhodou depozitního certifikátu je jeho volná převoditelnost, v případě, že depozitní certifikát není vystaven na jméno, ale na majitele, navíc pokud je výběr do 100 tisíc korun není nutné prokazovat totožnost. Nevýhodou je, že v případě zničení nebo zcizení banky nic nevyplatí, jen výjimečně umožní umoření certifikátu. Tyto certifikáty nejsou ze zákona pojištěny.

Vlastní směnky sice nejsou typickými nástroji k získání úvěrových financí obchodních bank a slouží spíše k jiným bankovním obchodům, přesto mohou být použity právě k účelu získání finančních prostředků. Obchodní banka vystaví proti přijetí vkladu směnku depozitní, která pro banku představuje směnečný závazek. (6) Depozitní

směnka bývá úročena fixní úrokovou sazbou, která se v období depozitního období nemění. Peněžní prostředky z depozitní směnky nepodléhají povinnému pojištění.

Bankovní obligace znamenají pro obchodní banku dodatečný kapitál. Takové obligace banky emitují v případě, že potřebují větší množství dlouhodobých finančních zdrojů, protože doba splatnosti bývá 5 i více let. Bankovní obligace jsou stabilní zdroje a banka je má k dispozici po celou dobu jejich splatnosti, což je důvod, že jsou dobře úročeny. Majitel bankovní obligace ji může prodat i před dobou splatnosti na burze nebo i mimo ní za tržní cenu.

Hypoteční zástavní listy jsou zvláštním druhem bankovních dluhopisů. Vydávají se za účelem získání finančních prostředků na poskytování hypotečních úvěrů a směřují je vydávat pouze banky s označením „hypoteční“, protože mají zvláštní licenci k tomuto udělenou. Pro krytí mohou být použity pouze pohledávky z hypotečních úvěrů, tzv. řádné krytí. Další možností je tzv. náhradní krytí, které zahrnuje především velmi likvidní prostředky, jako je například hotovost, vklady u České národní banky a podobné. Díky kvalitnímu krytí jsou hypoteční zástavní listy jedním z nejbezpečnějších cenných papírů. Úroky jsou stanoveny fixně a co je zajímavé, že tento úrok nepodléhá dani z příjmů. Hypoteční zástavní listy jsou veřejně obchodovatelné, a proto i likvidní.

1.4 Nebankovní spořitelní instituce

Vedle obchodních bank působí na finančních trzích i další nebankovní spořitelní instituce, které v některých oblastech podnikání obchodním bankám konkurují. Touto oblastí je třeba trh s hypotékami nebo osobními úsporami.

Tyto nebankovní instituce mají oproti bankovním institucím tu výhodu, že nejsou tak přísně regulovány jako obchodní banky, což je taky jeden z hlavních důvodů, proč jsou vůbec zakládány. Nebankovní instituce bývají většinou neziskovými organizacemi.

Úvěrová družstva jsou jednou z nebankovních institucí, fungují jako vzájemné spořitelní instituce s neuzavřeným počtem členů, které pomáhají svým členům nejen výhodně investovat, ale zároveň jim umožňují získat úvěr, který bývá i výhodnější než

podobný úvěr v obchodní bance. Úvěrová družstva činí zvláštními právě znalost své členské klientely, která umožňuje poskytnout úvěr na míru žadatele a snižuje riziko možného nesplacení.

Protože i úvěrové družstvo působí na finančním trhu, je státem regulován nejenom v oblasti poskytovaných služeb, úrokových sazeb, ale také v podílech, které vyplácí svým členům. Úvěrové družstvo nesmí provádět riskantní a spekulativní operace. (6)

Ostatní druhy nebankovních spořitelních institucí mohou mít rozdílnou právní formu a účel své činnosti. Nejčastěji bývají zaměřeny na dlouhodobé půjčky zajištěnými nemovitostmi.

1.5 Pojišťovací instituce

Pojišťovací instituce jsou významnými subjekty na finančním trhu, kromě nabídky pojištění jsou i významnými hráči na kapitálovém trhu, kde investují velkou část finančních prostředků, které jim pravidelně hradí pojištění, do dlouhodobých cenných papírů, převážně obligací.

1.5.1 Pojišťovny

Podle zákona o pojišťovnictví může být pojišťovnou v ČR pojišťovna tuzemská, které bylo Českou národní bankou uděleno povolení k provozování pojišťovací činnosti, pojišťovna z jiného členského státu, která je právnickou osobou se sídlem na území členského státu Evropské unie nebo na území jiného státu tvořícího Evropský hospodářský prostor, které bylo uděleno úřední povolení k provozování pojišťovací činnosti nebo pojišťovna z třetího státu, která je také právnická osoba se sídlem na území jiného státu, který není Českou republikou, členským státem Evropské unie ani státem tvořícího Evropský hospodářský prostor, jíž bylo uděleno úřední povolení k provozování pojišťovací činnosti.

Činnost pojišťoven spočívá v tom, že chrání právnické i fyzické osoby, které jsou pojištěny, před finanční ztrátou. Protože realitou našich životů je, že žádné lidské konání není prosté rizika, které neustále ohrožuje stav i výsledek lidské činnosti.

Pojišťovny se rozlišují podle zaměření jejich činnosti, podle právní formy pojišťovny nebo podle směrnic Evropské unie.

Z hlediska rozsahu zaměření jejich činnosti rozlišujeme pojišťovny specializované, jež jsou zaměřeny jen na určitý segment pojištění nebo určitých druhů rizik (řadí se k nim i zajišťovny – pojištění pojišťoven), a pojišťovny univerzální, které pokrývají prakticky všechny druhy rizik a pokud mají licenci, mohou navíc provozovat i zajištění. (6)

Z pohledu právní formy rozlišujeme akciové společnosti, vzájemné pojišťovny a státní pojišťovny. Pojišťovny s právní formou akciové společnosti se objevují velice často. Taková pojišťovna musí mít licenci a je přísně regulována státem hlavně kvůli jejich společenské důležitosti a postavení na finančním trhu. Vzájemné pojišťovny mají zpravidla formu družstevní pojišťovny. Pro tyto pojišťovny je charakteristická solidarita mezi pojištěnými, členové společenství jsou zároveň klienty. Státní pojišťovny bývají zřizovány pouze v těch oblastech, které nejsou dostatečně finančně zajímavé pro ostatní pojišťovny.

Podle směrnic Evropské unie rozlišujeme pojišťovací společnosti životních rizik (pojištění pro případ smrti, pojištění pro případ dožití, smíšená životní pojištění), které jsou zajímavé z hlediska investování finančních prostředků a pojišťovací společnosti neživotních pojištění jako jsou pojištění úrazová, zdravotní a nemocenská, majetková a odpovědnostní.

1.5.2 Penzijní fondy

Licencované finanční instituce, jejichž hlavním smyslem je správa penzijních úspor. Podléhají přísné státní regulaci. U nás funguje pouze penzijní připojištění, v němž se shromažďují finanční prostředky od účastníků a státu, který jim přispívá.

Penzijní připojištění umožňuje svým klientům odkládat a investovat část svých stávajících příjmů na dobu, kdy už nebudou výdělečně činní. Podle výše jejich spoření jim přispívá stát. Penzijní fondy investují převážně do dlouhodobých aktiv, protože samo penzijní připojištění je sjednáno k určitému datu, které je známo všem zúčastněným stranám.

1.6 Instituce kolektivního investování

Dalšími hráči na kapitálovém a peněžním trhu jsou instituce kolektivního investování. Kolektivní investování funguje na principu shromažďování peněžních prostředků a jejich následného investování. Je důležité hlavně pro menší investory, kteří mohou investovat prostřednictvím specializovaných a licencovaných institucí při minimálních nákladech na sběr informací a převod peněz, s poměrně vysokou likviditou jejich cenných papírů, navíc touto formou investování se dostanou i k cenným papírům, na které by sami nikdy nedosáhli. Jejich investice zpravidla dosahují vyšších výnosů než třeba uložení peněz do banky.

Rozvoj kolektivního investování začal díky kuponovým privatizacím v letech 1992 a 1994, která měla lví podíl na jejich vývoji. V té době se státní podniky měnily na akciové společnosti s veřejně obchodovatelnými cennými papíry. Najednou mohl kdokoli investovat do některé z těchto společností a získat její cenné papíry se všemi právy a povinnostmi, které k tomu patří. Vzhledem k tomu, že běžný občan u nás nebyl v investování zblhlý, mohly se rozvinout nabízené služby fondů.

Po privatizačním období dochází k přeměnám fondů na jiné právní subjekty a do povědomí občanů se dostávají kauzy spojené s vytunelováním těchto fondů. Díky zmiňovaným kauzám zájem o fondy uzavřeného typu výrazně opadl. Investování prostřednictvím fondů trochu pomohla až novela zákona o investičních společnostech a investičních fondech z roku 2001. Ale výrazné zlepšení fondy zaznamenaly až po vstupu České republiky do Evropské unie, kdy byly sjednoceny české zákony s těmi evropskými. Snížily se daně u fondů, zvýšila se ochrana investorů a byla rozšířena nabídka fondů i možností, kam investovat.

Kolektivní investování probíhá buď prostřednictvím investičních fondů nebo podílových fondů. Investiční i podílové fondy jsou dvojího typu, a to uzavřený nebo otevřený.

Investiční fondy jsou samostatným právním subjektem, který musí mít formu akciové společnosti. Může být založen investiční společností. Peněžní prostředky vložené investičního fondu se stávají majetkem fondu a ten může tyto peněžní prostředky použít i k jiným způsobům uložení peněz než jsou investice do cenných papírů. Jednou z možností je například investice do nemovitostí.

Podílový fond není právnickou osobou, je vytvořen investiční společností, která spravuje majetek fondu svým jménem a na účet podílníků. Podílníci nakupují od investiční společnosti podílové listy určitého fondu, který z nich dělá pouze spolumajitele daného fondu.

Uzavřený typ fondů je charakterizován tím, že držení akcie nebo podílového listu nedává majiteli právo na zpětný odkup společnosti, která je emitovala. To znamená, že jejich prodej může být realizován pouze prodejem na některém organizovaném sekundárním trhu cenných papírů, kde jak akcie investičních, tak i podílové listy podílových fondů uzavřeného typu mohou být obchodovatelné, pokud je to uvedeno v jejich emisních podmínkách. (6)

Oproti tomu otevřený typ zaručuje zpětný odkup cenných papírů kdykoli jejich držitel o to požádá.

1.7 Ostatní podnikatelské subjekty působící na finančním trhu

Na finančním trhu působí i mimo zmiňovaných druhů institucí také třeba burzy nebo organizátoři mimoburzovních obchodů, také instituce, které provádějí vypořádání burzovních obchodů jsou členy finančního trhu, stejně jako obchodníci s cennými papíry, instituce zabezpečující úschovu nebo evidenci cenných papírů, tiskárny cenných papírů aj.

1.8 Finanční investiční instrumenty

Investiční instrument slouží k rozmnožování bohatství. Finančním investičním instrumentem jsou třeba cenné papíry nebo finanční deriváty.

Cenný papír vyjadřuje právní nárok majitele vůči emitentovi. Cenným papírem jsou akcie, zápisné listy, podílové listy, dluhopisy, směnky, šeky, kupony, investiční kupony, opční listy, náložní listy, skladištní listy, zemědělské skladní listy a jiné.

1.8.1 Akcie

Podle obchodního zákoníku je akcie definována jako cenný papír, s nímž jsou spojena práva akcionáře jako společníka podílet se na řízení akciové společnosti, jejím zisku a likvidačním zůstatku při zániku společnosti. Akcie je majetkový cenný papír, který svému majiteli potvrzuje, že vložil své peněžní prostředky do akciové společnosti a tím se stal jejím akcionářem.

Náležitostmi akcie jsou podle obchodního zákoníku název a sídlo společnosti, která akcie emituje, na akcii musí být uvedena její jmenovitá hodnota, označení formy akcie, u akcie na jméno název nebo jméno akcionáře, výše základního kapitálu a počet akcií k datu emise a datum emise. Listinná akcie musí obsahovat i číselné označení a podpis člena nebo členů představenstva, kteří jsou oprávněni jménem společnosti jednat. Pokud je vydáno více druhů akcií, musí akcie obsahovat označení druhu a listinné akcie musí obsahovat i určení práv s nimi spojených alespoň odkazem na stanovy. Kmenové akcie nemusí označení druhu obsahovat. (11)

Akcie jsou považovány za nejrizikovější cenné papíry. Nákup akcií probíhá na primárním i sekundárním trhu cenných papírů. V případě primárního trhu akcionář nakupuje akcie přímo od emitenta, tím akciová společnost získá finanční zdroje pro financování svých podnikatelských záměrů v nominální hodnotě, která je na akcii vyznačena. Je to obchodovatelný cenný papír, přestože akciová společnost může ve svých stanovách jejich obchodovatelnost omezit, ale mohla by tím ohrozit jejich likviditu.

Akcionář vloží do společnosti své peněžní prostředky, protože očekává zisk z vyplácených dividend a růst tržní hodnoty akcií na sekundárním trhu, který je trhem již vydaných cenných papírů. Sekundární trh cenných papírů zvyšuje likviditu cenného papíru a tím podporuje rozvoj primárního trhu. Sekundární trh cenných papírů také napomáhá zjištění tržní hodnoty cenných papírů na základě informací o emitentovi. Akciové trhy jsou nejsledovanějšími trhy cenných papírů, protože akciové kurzy kolísají a dávají tak prostor spekulacím investorů.

Nákup akcií ve vhodné době je dobrým způsobem zhodnocení peněz, protože hodnota akcií může na sekundárním trhu vzrůst i o stovky procent, na druhou stranu je možný i pokles tržní hodnoty a s tím spojená ztráta investice.

Akcie mohou být vydávány v listinné nebo zaknihované podobě. Jejich podobu stanoví akciová společnost ve svých stanovách, zde ji může také následně měnit. Akcie listinné jsou fyzicky vydané, oproti tomu akcie zaknihované představují jen zápis v evidenci akciové společnosti.

Akcie bývají vydávány buď na jméno nebo na majitele. V případě akcie na jméno je na listinné akci uvedena konkrétní osoba, což se projeví i při prodeji takové akcie. Akcie se pak převádějí tzv. rubopisem a následným fyzickým předáním. U formy zaknihované akcie je akcie převedena na nového majitele smlouvou o prodeji a novou registrací. Výhodou této formy je lepší ochrana před krádeží, ale prodej je obtížnější, což se projeví i na ceně. Akcie na majitele nebo taky doručitele znamenají pro svého držitele anonymitu před emitentem akcie. V zaknihované podobě se převádějí při prodeji také smlouvou a registrací. V listinné podobě se akcie při prodeji pouze fyzicky předá novému vlastníkovi. Výhodou akcie na majitele je snadná obchodovatelnost. Prodejem akcie a jejím převedením se na nového vlastníka převádí i všechna práva s ní spojená.

Akcie lze vydávat v několika druzích, které jsou definovány legislativou dané země. U nás například není možné vydat akcie úrokové, ale pouze akcie kmenové a prioritní, ještě celkem nedávno u nás existovaly i akcie zaměstnanecké, ale již nejsou uvedeny v naší legislativě, nové zaměstnanecké akcie se již nevydávají a již vydané

zaměstnanecké akcie se nechávají tzv. doběhnout nebo jsou měněny za akcie kmenové nebo prioritní se zvýhodněnými cenami právě pro zaměstnance.

Kmenové akcie jsou spojeny se třemi základními právy akcionáře, a to právo podílet se na rozhodování o společnosti na valných hromadách, právo na podíl na zisku formou dividend a právo na poměrné části likvidačního zůstatku při zániku společnosti. Všeobecně pro tyto akcie platí, že nejsou časově omezeny. Navzdory tomuto, v určitých případech vzniká akcionáři právo, aby společnost od něho akcie odkoupila. A to v případě zrušení registrace akcií nebo pokud má akcionář 95 % akcií a víc. Vlastnictví kmenových akcií neznamena pouze práva, ale i rizika. Například při úpadku společnosti, kdy je majetek rozprodán, výnos z tohoto prodeje nejprve uhradí všechny dluhy společnosti, včetně dluhopisů, následně jsou vyplaceny likvidační zůstatky majitelům prioritních akcií a teprve poté jsou uspokojeny pohledávky vlastníků akcií kmenových v odpovídajícím poměru. Majitelé kmenových akcií mají navíc předkupní právo na nově emitované akcie nebo obligace v budoucnu vyměnitelných za akcie.

Prioritní akcie svému majiteli zajišťují zpravidla fixní příjem. Dividendový výnos nemusí být stejný, ale může se měnit v závislosti na vývoji úrovně dividend z kmenových akcií, resp. úrokových měr. Majitelé prioritních akcií se vzdávají hlasovacího práva, ale mají přednost při vyplácení dividend a podílu na likvidačním zůstatku. Většina prioritních akcií umožňuje kumulaci dividend, jejich tržní cena bývá zpravidla stejná jako nominální. Souhrn jmenovitých hodnot prioritních akcií nesmí podle naší právní úpravy překročit polovinu základního kapitálu. (10)

Vývoj na akciových trzích, tj. především pokles nebo vzestup tržních cen akcií, ovlivňuje celá řada faktorů. Faktory makroekonomické, jako jsou třeba fiskální politika vlády, úrokové sazby, inflace, cenová regulace nebo ekonomické a politické šoky a samozřejmě jiné faktory. Faktory odvětvovými jsou citlivost odvětví na hospodářský cyklus, tržní struktura odvětví, způsoby vládní regulace v odvětví nebo očekávání budoucího vývoje. A v neposlední řadě faktory vztahující se k akciím konkrétních akciových společností, jimiž jsou likvidita jednotlivých emisí akcií a kvalita jednotlivých akciových společností.

1.8.2 Zatímní listy

Zatímní list je podle Obchodního zákoníku cenným papírem na řad, který vydává akciová společnost všem akcionářům, kteří nesplatili celý emisní kurz akcie před zápisem akciové společnosti do obchodního rejstříku. Zatímní list nahrazuje všechny jimi upsané a nesplacené akcie jednoho druhu. Po zaplacení celého emisního kurzu nesplacených akcií vyzve představenstvo akcionáře, aby předložili zatímní list k výměně za akcie.

Zatímní list je ze zákona listinným cenným papírem na řad, se kterým jsou spojena práva vyplývající z akcií, které nahrazuje, a povinnost splatit jejich emisní kurz. Je sice převoditelný rubopisem, ale pokud před jeho převodem ještě nedošlo k úplnému splacení emisního kurzu upsaných akcií, ručí nadále za splacení zbývajících částky jeho původní majitel. Pokud zatímní list nahrazuje akcie na jméno, jejichž převoditelnost je stanovami akciové společnosti omezena, je stejným způsobem omezena i převoditelnost zatímního listu. (I 4)

1.8.3 Poukázka na akcie

Poukázka na akcie je druhem účastnických cenných papírů a používá se v případě, kdy akciová společnost zvyšuje základní jmění upisováním akcií, investor již zaplatil celou nominální hodnotu akcie, ale změna ještě není zaznamenána v obchodním rejstříku, proto akciová společnost vydá poukázku na akcii, kterou po zápisu zvýšení základního jmění společnosti do obchodního rejstříku investor vymění za akcii.

Poukázky na akcie bývají vydávány v zaknihované i listinné podobě.

1.8.4 Podílové listy

Zákon o investičních společnostech a investičních fondech upravuje mimo jiné i podílové listy. Podle tohoto zákona jsou podílové listy cennými papíry. Tento cenný papír je vydáván na jméno nebo na doručitele a to v listinné nebo zaknihované formě. Podílové listy vydané v listinné podobě na jméno jsou běžně převoditelné rubopisem.

Znamená, že jeho vlastník je majitelem podílu na majetku v podílovém fondu. Podílové listy stejného podílového fondu a stejné hodnoty zakládají stejná práva všech podílníků.

Podílový list musí obsahovat název podílového fondu, jmenovitou hodnotu podílového listu, jestliže je stanovena, údaj o formě podílového listu, datum vydání nebo emise podílového listu, u listinné podoby též číselné označení podílového listu, podpisy nebo otisky podpisů osob oprávněných k datu emise jednat jménem investiční společnosti a u podílového listu na jméno též jméno prvního podílníka. (12)

Podílové listy jsou vhodný druh investování pro klienty, kteří chtějí spekulovat, ale nechtějí sami rozhodovat. Proto využívají kolektivní investování, jehož nejběžnějším typem jsou otevřené podílové fondy. Fondy shromažďují peněžní prostředky od investorů. Tyto peníze následně investuje profesionální správce, kterým je investiční společnost. Díky shromážděným prostředkům správce nakupuje větší objemy různých finančních instrumentů a tím rozkládá riziko podílníků, které je mnohem menší, než kdyby investovali samostatně. Další výhodou podílového fondu je vysoká likvidita.

1.8.5 Dluhopisy

Podobu dluhopisů upravuje Zákon o dluhopisech, který je obecně identifikuje jako zastupitelné cenné papíry, s nimiž je spojeno právo požadovat splacení dlužné částky ve jmenovité hodnotě dluhopisu ke dni jeho splatnosti a vyplacení výnosů z něho plynoucích k předem určeným datům, jako i povinnost emitenta tato práva uspokojit. U nás je možný jako emitent pouze právnická osoba. Dluhopisy jsou cenné papíry obchodovatelné na burze cenných papírů, jejichž prostřednictvím získává emitent zápůjční kapitál. Za tento kapitál platí emitent investorovi úroky, které jsou vypláceny až do konce platnosti dluhopisu, kdy emitent vyplatí investorovi zpět i prostředky, které zaplatil při koupi dluhopisu.

Dluhopis vydávaný v listinné podobě musí obsahovat údaje o emitentovi (název, sídlo a identifikační číslo právnické osoby, u fyzické osoby jméno, příjmení, datum

narození, bydliště, obchodní firma, místo podnikání a identifikační číslo), název dluhopisu, který obsahuje slovo „dluhopis“ nebo označení zvláštního druhu dluhopisu, identifikační označení podle mezinárodního systému číslování pro identifikaci cenných papírů, jmenovitou hodnotu, údaj o schválení emisních podmínek, výnos dluhopisu nebo způsob stanovení jeho výše, datum emise, způsob a místo výplaty jmenovité hodnoty dluhopisu a výnosu z něho, formu dluhopisu, prohlášení emitenta, že se zavazuje splatit dlužnou částku způsobem a v místě uvedeném v emisních podmínkách, data splatnosti dluhopisu a výnosu z něho, není-li výnos určen rozdílem mezi jmenovitou hodnotou a jeho nižším emisním kurzem, číselné označení dluhopisu, u dluhopisu znějící na jméno i jméno a příjmení, obchodní firmu nebo název jeho prvního vlastníka, podpis osob oprávněných k datu emise jednat jménem emitenta, nebo podpis emitenta. (15)

Zajímavým druhem dluhopisů jsou třeba nulové dluhopisy, výnos z těchto dluhopisů je pouze v rozdílu mezi nominální cenou dluhopisu a cenou za kterou je držitel ve skutečnosti nakoupil.

Na světovém finančním trhu existuje mnoho různých druhů dluhopisů. Jediným omezením jsou zákony státu, v němž jsou dluhopisy emitovány. Dluhopisy dělíme na krátkodobé a dlouhodobé.

1.8.5.1 Krátkodobé dluhopisy

Mezi krátkodobé dluhopisy zahrnujeme státní pokladniční poukázky, pokladniční poukázky centrální banky, depozitní certifikáty a směnky.

Státní pokladniční poukázky jsou v podstatě státní dluhopisy, které slouží ke krátkodobému pokrytí rozdílu mezi plněním a čerpáním státního rozpočtu. Bývají emitovány ministerstvem financí. Jejich životnost je většinou kratší než u státních dluhopisů (cenné papíry emitované vládou třeba k pokrytí schodku státního rozpočtu), tj. od tří do dvanácti měsíců. Jsou to diskontované dluhopisy. Do oběhu se dostávají většinou formou aukcí, které jsou přístupné pouze pro vybrané licencované finanční

instituce, navíc je jejich nominální hodnota vyšší než aby byla přístupná pro široký okruh zájemců.

Pokladniční poukázky centrální banky fungují na podobné principu jako státní pokladniční poukázky, s tím rozdílem, že jejich emitentem je Česká národní banka a vydává je z měnových důvodů. Další odlišností je, že jsou to neveřejně obchodovatelné cenné papíry vydávané především pro obchodní banky.

Depozitní certifikáty vystavují především obchodní banky jako krátkodobé cenné papíry, které se vystavují pro každého investora individuálně. Mají listinnou formu a znějí na jméno nebo na doručitele. Banka se vydáním takového certifikátu zavazuje splatit svůj dluh společně s úroky k uvedenému datu splatnosti. Doba splatnosti je různá, od několika měsíců až do několika let, ale během této doby nemohou být vypovězeny. Bývají úročeny většinou fixní úrokovou sazbou, která je vždy o něco vyšší než u ostatních vkladů, což je důsledek nevypověditelnosti certifikátu.

Směnky upravuje speciální směnečný a šekový zákon. Směnka je úvěrový cenný papír, který se stal nejrozšířenějším nástrojem obchodních úvěrů. Původní směnka byla dlužní úpis, teprve později došlo i k vydávání cizích směnek. Aby byla směnka platná, musí být sepsána v předem stanovené formě v listinné podobě, a to buď na jméno nebo na řad. Z textu směnky musí být jasné, že se jedná o směnku. V případě směnky vlastní musí být ze směnky patrný slib výplaty peněz, který dává majiteli směnky právo požadovat stanovenou částku ve stanoveném termínu. V případě směnky cizí musí cenný papír obsahovat jasný příkaz zaplatit určitý obnos peněz. Stanovené datum splatnosti je další náležitostí směnky, stejně jako místo, kde dojde k proplacení směnky a jméno toho, komu nebo na jehož řad má být proplacena. Datum a místo vystavení směnky je také nutností, spolu s podpisem výstavce a jeho adresa.

Směnka může sloužit jako prostředek k získání úvěru (výše zmiňovaný eskontní nebo obchodní úvěr), dále jako prostředek k placení nebo ručení nebo i jako prostředek k získání hotovosti před dobou splatnosti.

Důvěryhodnost směnky lze podpořit ručením třetí osoby, tzv. avalisty, který uhradí směnečnou částku v případě, že tak neudělá směnečný dlužník. Toto je nutno stvrdit podpisem na směnce, což z ní činí avalovou směnku.

Dalším podpisem, který na směnce může objevit je podpis směnečníka, který jím potvrzuje přijetí směnky a převzetí směnečného závazku.

Majitel směnky může uplatnit práva ze směnky předložením směnky směnečnému dlužníkovi v den její splatnosti k proplacení nebo ve dvou následujících pracovních dnech. V případě proplacení směnky potvrdí její majitel zaplacení záznamem na směnce, tzv. kvitační doložku. Nebo jako majitel má právo prodat směnku a tím převést svůj nárok na jinou osobu rubopisem na směnce.

1.8.5.2 Dlouhodobé dluhopisy

Dlouhodobé dluhopisy, dále jen obligace, mají komplikovanější strukturu než dluhopisy krátkodobé. Nejběžnějším druhem dluhopisu je přímý dluhopis. Investor jej koupí za nominální cenu a po celou dobu životnosti dluhopisu je mu vyplácen pevně stanovený úrok. Na konci životnosti je obligace vyplacena za celou nominální hodnotu. Všechny druhy obligací fungují na podobných, různě pozměněných principech. Členíme je z několika hledisek.

Z pohledu časové ohraničenosti jejich životnosti rozlišujeme časově ohraničené (splatné) obligace a časově neohraničené (věčné) obligace. Časově neohraničené obligace jsou takové, které nemají stanoven termín splatnosti a bývají vypláceny fixní kuponovou platbou, ale vyskytují se pouze zřídkavě. Většina obligací vyskytujících se na světových kapitálových trzích se dá zařadit do podskupiny časově neohraničených obligací. Délka jejich životnosti je určena právě datem splatnosti. Splatné obligace dále člením na krátkodobé (1 – 5 let), střednědobé (5 – 10 let) a dlouhodobé (nad 10 let).

Z hlediska způsobu výplaty výnosů spojených s držbou obligací jsou to obligace kuponové a bezkuponové. Součástí kuponové obligace je arch kuponů, které držitel obligace postupně odstřihává a předkládá k proplacení k předem stanoveným termínům.

Kuponové obligace jsou časté především v oblasti střednědobých a dlouhodobých obligací. Kuponové obligace jsou děleny na další podskupiny podle toho, o jaký druh kuponových plateb se jedná, mezi nejobvyklejší patří kuponové obligace s fixní úrokovou sazbou (po celou dobu životnosti jsou úročeny stejnou úrokovou mírou) a kuponové obligace s variabilní, nebo taky plovoucí, úrokovou sazbou (úroková sazba je vázána na jinou tržní úrokovou sazbou, jejíž výši se variabilní úroková sazba pravidelně přizpůsobuje).

Obligace je taky možné členit podle emitenta na podnikové, tj. zajištěné, nezajištěné obligace a obligace se zárukou, vládní obligace, které emituje vláda a obligace obcí nebo jiných veřejnoprávních institucí.

Dalším hlediskem členění obligací je zajištěnost či nezajištěnost finančních nároků jejich držitelů. Nezajištěné obligace nejsou zaručeny ani zástavou aktiv emitenta, ani jinými právy, ale za nároky z těchto obligací přesto zodpovídá emitent. Takovýchto obligací je na kapitálovém trhu většina. Zajištěné obligace, jak už název napovídá, jsou obligace jištěné různými mechanismy, které chrání držitele obligace před případným neplněním ze strany emitenta, to jsou například obligace s přednostním právem na jejich vyplacení (obligace, jejichž výplata má přednost před výplatami ostatních obligací) a hypoteční obligace.

Podle existence zvláštních práv emitenta nebo jejich držitelů dělíme obligace na obligace se zvláštními právy jejich emitentů a obligace se zvláštními právy jejich držitelů. Jedná se o různé druhy obligací, které jedné ze stran dávají zvláštní práva, která jsou ale kompenzována jinými jejich parametry. Příkladem obligace se zvláštními právy jejich emitentů je vypověditelná obligace. V emisních podmínkách je stanoveno buď právo na odkup celé emise za předem stanovenou cenu nebo právo na její výměnu. Toto právo je pro investory nevýhodné, proto zajímavost těchto obligací musí být vyvážena vyšším úrokem. Obligace se zvláštními právy jejich držitelů mají opět zakotveno v emisních podmínkách zvláštní práva, příkladem jsou konvertibilní obligace, které je možné vyměnit za kmenové akcie emitenta při splnění předem stanovených podmínek, ale přitom neztrácí nárok na výplatu úroků ani jistiny v okamžiku splatnosti, v podstatě si může vybrat jednu z uvedených možností. Na

takové obligaci je uvedeno, na jaké akcie se vztahuje jeho právo, jaký poměr je stanoven při výměně obligace za akcii, tzv. konverzní poměr. Tržní kurz této obligace je pak závislý na vývoji kurzu akcie, za kterou se dá vyměnit. Pokles tržní ceny obligace je ohraničen jeho nominální cenou, na nižší hodnotu už obligace klesnout nemůže. Dalším příkladem je obligace s oddělitelnými opčními listy, které svým držitelům také umožňují nákup určitých akcií, nebo zahraniční měny či akciových indexů v předem stanoveném objemu a za předem stanovenou cenu. Rozdíl mezi touto obligací a vypověditelnou obligací je v materializované podobě opčního listu, který lze oddělit od obligace a obchodovat jej samostatně.

Dalším hlediskem členění obligací je jejich denominace a upisování na domácích a zahraničních trzích. Podle daného hlediska rozlišujeme tyto základní skupiny, a to domácí obligace, zahraniční obligace a euroobligace. Domácí obligace jsou vydávány českým emitentem na český trh v českých korunách. Zahraniční obligace vydává zahraniční emitent v českých korunách. Euroobligace jsou vydávány v jiné měně než je česká koruna.

Finanční tok probíhá tak, že investor koupí dluhopis za jeho nominální hodnotu. Peníze z emise dluhopisů použije emitent na pokrytí svých investičních nebo podnikatelských záměrů. Z těchto záměrů plyne emitentovi určitý zisk, jeho část rozděluje dále držitelům dluhopisů ve formě úroků. Držitel dluhopisu může tyto úroky dále investovat do jiných výnosných aktiv, čímž zvýší svůj výnos o úroky z úroků. Nakonec emitent vyplatí držiteli nominální cenu dluhopisu při datu splatnosti dluhopisu.

Vlastnění dluhopisů přináší svému majiteli i rizika, stejně jako všechny ostatní cenné papíry. Zmíním třeba inflační riziko, které má dopad na všechny obligace nebo riziko odvětví a oboru podnikání společnosti, která obligaci emitovala. Taky úrokové riziko ovlivňuje cenu obligace, které analytikové měří pomocí tzv. durace (čím rychleji je dluhopis splacen, tím je riziko zvýšení úrokové míry a znehodnocení obligace menší). Pokud se zvýší úrokové sazby, klesá cena obligace a stejně to funguje i v opačném případě.

1.8.6 Směnky

Používání směnky upravuje speciální směnečný a šekový zákon. Směnka je úvěrový cenný papír, který se stal nejrozšířenějším nástrojem obchodních úvěrů. Původní směnka byla dlužní úpis, teprve později došlo i k vydávání cizích směnek. Aby byla směnka platná, musí být sepsána v předem stanovené formě v listinné podobě, a to buď na jméno nebo na řad. Z textu směnky musí být jasné, že se jedná o směnku. V případě směnky vlastní musí být ze směnky patrný slib výplaty peněz, který dává majiteli směnky právo požadovat stanovenou částku ve stanoveném termínu. V případě směnky cizí musí cenný papír obsahovat jasný příkaz zaplatit určitý obnos peněz. Stanovené datum splatnosti je další náležitostí směnky, stejně jako místo, kde dojde k proplacení směnky a jméno toho, komu nebo na jehož řad má být proplacena. Datum a místo vystavení směnky je také nutností, spolu s podpisem výstavce a jeho adresa.

Směnka může sloužit jako prostředek k získání úvěru (eskontní nebo obchodní úvěr), dále jako prostředek k placení nebo ručení nebo i jako prostředek k získání hotovosti před dobou splatnosti.

Důvěryhodnost směnky lze podpořit ručením třetí osoby, tzv. avalisty, který uhradí směnečnou částku v případě, že tak neudělá směnečný dlužník. Toto je nutné stvrdit podpisem avalisty na směnce, což z ní činí avalovou směnku.

Dalším podpisem, který na směnce může objevit je podpis směnečníka, který jím potvrzuje přijetí směnky a převzetí směnečného závazku.

Majitel směnky může uplatnit práva ze směnky předložením směnky směnečnému dlužníkovi v den její splatnosti k proplacení nebo ve dvou následujících pracovních dnech. V případě proplacení směnky potvrdí její majitel zaplacení záznamem na směnce, tzv. kvitační doložku. Nebo jako majitel má právo prodat směnku a tím převést svůj nárok na jinou osobu rubopisem na směnce.

1.8.7 Šeky

U nás je používání šeků upraveno stejně jako směnky Směnečným a šekovým zákonem. Šek je cenný papír, který obsahuje bezpodmínečný příkaz výstavce šeku šekovníkovi (tj. banka), aby vyplatila z jeho účtu oprávněnému majiteli šeku peněžitou částku na šeku uvedenou. Je to klasický nástroj platebního styku, který se využívá při hotovostních i bezhotovostních platbách, na obchodní i soukromé použití. Pro použití šeku platí tzv. legitimační povinnost, kdy klient musí prokazovat totožnost.

Podle zákona musí šek obsahovat označení, že jde o šek, ale nepostačí jen nadpis, že jde o šek musí být patrné v textu šeku, již zmiňovaný příkaz zaplatit určitou peněžní sumu, jméno šekovníka, údaj místa, kde má být placeno, datum a místo vystavení šeku a podpis výstavce, který musí být stejný jako na podpisovém vzoru. Pokud by některá z uvedených náležitostí chyběla, není šek platný.

Šeky rozlišujeme podle výstavce, způsobu převoditelnosti a způsobu použití.

Podle výstavce to jsou šeky bankovní, které vystavuje banka na žádost svého klienta a jsou kryty případnou blokadou finančních prostředků na účtu klienta, proto jsou považovány za velmi kvalitní, vydávají se jako náhrada za hotovostní placení a používají se tak, že klient složí na účet banky hotovost a na tu banka vystaví šek, ten je proplacen ihned, protože není nutná kontrola zůstatku na účtu, jsou nabízeny v domácí i zahraniční měně, a soukromé šeky, jejichž výstavcem není banka, ale soukromá osoba, která má účet v bance. Tiskopisy soukromého šeku může jeho majitel, nebo jiná osoba uvedená na podpisovém vzoru, vyplnit až do výše zůstatku na účtu, ke kterému byly vydány. Soukromý šek je možné vystavit na kteroukoliv platnou měnu i k bezhotovostní platbě za služby, zboží nebo za účelem výběru hotovosti. Výhodou soukromého šeku je, že můžete zaplatit, přestože neznáte číslo bankovního spojení příjemce platby, lze totiž poslat poštou na adresu příjemce. Údaje na šeku nesmí být přepisovány, škrtnuty ani mazány nebo jinak měněny. Soukromý šek nesmí být vystaven na ušpiněném, pomačkaném nebo jinak poškozeném tiskopise. Zároveň bílý tiskopis šeku obsahuje různé ochranné prvky a mezi nejvýznamnější patří vodoznak. Výstavce šeku může zakázat jeho proplacení v hotovosti (doložka jen k zúčtování). Soukromý šek na právnickou osobu už nemusí obsahovat výše zmiňovanou doložku, banka jej

automaticky proplácí na účet právnické osoby, to pro zvýšení bezpečnosti před zneužitím šeku neoprávněnou osobou.

Podle způsobu převoditelnosti rozlišujeme šek na řad, tzv. orderšek, který je vystaven na určitou osobu a lze ho převádět indosamentem na další osoby, šek na jméno, tzv. rektašek, na kterém je výslovně uvedeno jméno oprávněné osoby a nelze jej převést, a šek na majitele, tzv. au porteur, na takovém šeku není uveden žádný konkrétní majitel, popř. může být uvedeno jméno s doložkou „nebo majiteli“, v tomto případě je oprávněným majitelem šeku ten, kdo jej zrovna vlastní, pro převedení tohoto typu šeku stačí jej fyzicky předat.

Dělení podle způsobu použití je šek pokladní, který slouží k výběrům hotovosti z banky a šek k zúčtování, na který se hotovost neproplácí, ale šekovník ho vyrovnává pouze bezhotovostním převodem na účet, na takovém šeku je uvedena doložka „jen k zúčtování“.

U šeků je možné tzv. křížování, kterým se omezí okruh subjektů, kterým může být šek proplacen. Křížování se provede tak, že výstavce nebo majitel na šek doplní dvě rovnoběžné čáry na lícovou stranu šeku, k tomu je možné použít i speciální razítko, a ochrání tak výstavce proti proplacení šeku neoprávněné osobě. U křížování jsou možné dvě varianty, a to křížování všeobecné, kdy je prostor mezi čarami prázdný nebo se doplní „finančnímu úřadu“ a šek je proplacen bance, nebo křížování zvláštní, kdy šek je proplacen konkrétní bance nebo jejímu klientovi.

Dalším druhem šeku, který stojí za zmínku je tzv. šek zaručený. Je druhem soukromého šeku, u kterého je možné, při dodržení stanovených podmínek, garance banky, která vydala tiskopisy šeku, proplacení šeku, aniž by požadovala ověřování jeho krytí. U nás existují dvě formy zaručených šeků a to eurošeky, které může klient žádat ke svému devizovému účtu po dodržení podmínek stanovených bankou, tyto šeky jsou nepřenosné a může je využívat pouze oprávněný majitel, spolu se šeky klient dostane i záruční EC kartu, která plní funkci garančního prvku a platební kartu, a šeky zaručeného šekového systému, což je korunová varianta eurošeků, i k těmto šekům se vydává záruční karta. Tyto šeky lze použít i v případě, kdy na účtu zrovna není dostatek

finančních prostředků. Výhodou těchto šeků je, že je jisté proplacení, ale vzhledem ke konkurenci platebních karet asi časem ztratí na zajímavosti.

Dalším druhem šeků jsou šeky cestovní, což je speciální druh vytvořený pouze pro potřeby cestovního ruchu. Jsou jednou z nejstarších metod bezhotovostního placení na světě. Nejsou to šeky podle šekového práva, ale jejich právní úprava je součástí obchodního zákoníku. Vystavující banka je povinna jej proplatit nebo alespoň zajistit jeho proplacení, proto tyto šeky vystavují mezinárodně uznávané banky nebo specializované společnosti, a to na předem stanovenou zaokrouhlenou částku ve volně směnitelné měně. Stejně jako bankovky mají i cestovní šeky ochranné prvky. Hodnota šeku je uhrazena klientem při nákupu šeku. Když klient v zahraničí potřebuje hotovost, podepíše cestovní šek před bankovním úředníkem, popř. obchodníkem a ten jeho podpis srovná s první podpisem, kterým je šek opatřen při nákupu. Tím dojde k ověření totožnosti a snížení rizika odcizení nebo neoprávněného proplacení v případě ztráty.

1.8.8 Kupony

Kupony upravuje zákon o cenných papírech. Jsou součástí cenného papíru a značí právo držitele na výnos z daného cenného papíru, dividendu. Tímto cenných papírem může být akcie, zátižní list, dluhopis nebo podílový list. Vydávají se v kuponovém archu, jehož součástí může být talon, z něhož plyne právo na vydání nového kuponového archu. Talon ale není cenným papírem.

Kupony lze vydávat jen na doručitele a mohou mít podobu listinného nebo zaknihovaného cenného papíru.

1.8.9 Investiční kupony

Investiční kupon je cenný papír na jméno, který opravňuje ke koupi akcií určených k prodeji za investiční kupony a který je nepřevoditelný. Je pouze způsobilý k přechodu v rámci dědického řízení. Investiční kupony dnes mají už jen evidenční význam. Byly součástí kuponové privatizace, a proto je upravuje zákon o kuponové privatizaci. Byly platné po dobu 10 měsíců od data emise. Občan si zaregistroval

kupónovou knížku, která měla určitý počet investičních bodů a ty bylo možné použít k nákupu akcií v určených privatizačních vlnách.

1.8.10 Opční listy

Opční listy jsou cenné papíry oddělitelné od obligace, jsou samostatně obchodovatelné, ale nevýnosové cenné papíry. Svému držiteli dávají právo ve stanovenou dobu koupit za stanovený kurz určený počet akcií emitenta. Jejich hlavním úkolem z pohledu emitenta je přilákání investora, aby si koupil opční obligace, přestože jsou obvykle méně úročené.

Ve smyslu Obchodního zákoníku může opční listy vydávat pouze akciová společnost, a to pro uplatnění přednostního práva na její nově emitované akcie nebo vyměnitelné či prioritní dluhopisy, tzv. podkladové aktivum. Opční listy lze vydávat pouze jako cenné papíry na doručitele. Mohou být ve formě listinné i zaknihované, jejich forma je důležitá z pohledu budoucího uplatnění jejich práva, a to jestli mají opční listy za splnění předem stanovených podmínek ve stanoveném termínu uplatnit přímo u akciové společnosti, to v případě formy listinné, nebo u Střediska cenných papírů v případě zaknihované formy. Opční list je v podstatě velmi podobný klasickým kupním a prodejním opcím.

U opčních listů jsou stanoveny náležitosti, které musí být v opčních listu uvedeny, a to firma a sídlo společnosti, název akcie, která může být prostřednictvím opčních listů získána, opční poměr (kolik opčních listů je třeba k získání jedné akcie), opční doba (časové období, během něhož musí být opční právo využito), opční cenu, která musí být zaplacená při využití opce, místo pro uplatnění opčního práva a údaj o tom, že opční list zní na doručitele.

Stejně jako u opcí mohou být opční listy evropského nebo amerického typu. Evropský typ znamená právo koupit nebo prodat podkladové aktivum pouze v době splatnosti opčního listu. Americký typ umožňuje uplatnit toto právo kdykoliv do doby splatnosti.

Další rozlišení opčních listů je podle práva, které je s ním spojené. Kupní opční list má předem stanovenou dobu trvání, které svému majiteli dává právo nákupu stanoveného množství podkladového aktiva za předem stanovenou cenu. Plnění kupního opčního listu je obvykle formou výplaty pozitivního rozdílu mezi aktuálním kurzem podkladového aktiva a předem stanovenou cenou. Prodejní opční list je cenný papír s předem stanovenou dobou trvání, která svému majiteli dává právo prodeje stanoveného množství podkladového aktiva za předem stanovenou cenu.

Riziko, které je skryté v obchodech s opčními listy spočívá v možnosti, že v období mezi zakoupením a skončením platnosti opčního listu se jejich podkladové aktivum bude vyvíjet jiným způsobem než investor očekával. To je riziko cenové, které je závislé taky na době, která zbývá do splatnosti, přičemž platí, že čím je doba kratší, tím je cena vyšší, a na volatilitě podkladového aktiva, kdy vysoká volatilita znamená i vyšší cenu opčního listu. Pokles volatility nebo zkrácení doby splatnosti může způsobit, že cena opčního listu se nezmění nebo se sníží, přestože odhad cenového trendu podkladového aktiva byl správný. Dalším rizikem je tzv. riziko likvidity, protože se opční listy většinou vydávají v menším množství, což zvyšuje riziko likvidity pro investory. Opční listy jsou jedním z nejrizikovějších investičních instrumentů, a to hlavně díky pákovému efektu.

Opční listy se obvykle obchodují mimoburzovně. Jediným zdrojem zisku plynoucí z opčních listů je vývoj kurzu a protože pro opční listy nejsou stanoveny společné podmínky, je při obchodování s nimi nutné se seznámit s konkrétními podmínkami daného opčního listu, hlavně by se měl investor zajímat o to, zda je možné opční list uplatnit kdykoli během jeho životnosti nebo pouze v době splatnosti nebo jaké množství opčních listů je potřebné k získání požadovaného podkladového aktiva, další podmínkou, která investora musí zajímat je doba splatnosti opčního listu, protože opční list bude uplatněn pouze na základě pokynu investora. V případě, že investor svého práva nevyužije, pokud se svého práva zřekne nebo uplatnění opčního listu promešká nebo pokud má opční list v době splatnosti nulovou hodnotu, propadne opční list jako bezcenný.

Prodejce opce musí být za svoji ochotu podstoupit riziko odměněn tzv. premií, totéž platí i prodejce opčního listu. Opční premie udává, o kolik procent je dražší nákup jedné akcie prostřednictvím opčních listů než nákup akcie na burze.

1.8.11 Náložní listy

Náložní list je obchodovatelný cenný papír. Je vydáván v případě přepravy nákladu, pokud je tak uvedeno ve smlouvě o přepravě věci, a to pouze v listinné podobě. Je vydáván na jméno, na řad i na doručitele. Podle obchodního zákoníku platí, že práva z náložního listu na doručitele se převádějí předáním náložního listu osobě, která má tato práva nabýt. Práva z náložního listu na jméno lze převést na jinou osobu podle ustanovení o postoupení pohledávky. Práva z náložního listu vystaveného na řad oprávněné osoby lze převést vyplněným nebo nevyplněným rubopisem. Není-li v náložním listu uvedeno, na čí řad je vydán, platí, že je vydán na řad odesílatele. (11)

Oprávnění, kterým náložní list je, znamená, že odesílatel má právo požadovat na přepravci vydání zásilky v předem stanoveném místě.

Doprovce je povinen v náložním listu uvést název a sídlo právnické osoby, označení přepravované věci, také na koho je náložný list vydán, místo určení a místo a den vydání náložního listu a podpis dopravce. (11)

Vydáním zásilky ostatní tiskopisy pozbývají platnost. U náložního listu je zajímavé, že v případě ztráty je vydán náhradní náložní list, ale ten, kdo požadoval jeho vydání odpovídá za škody, které vydáním mohou nastat.

V námořní přepravě je přepravní list nazýván konosament. Vydává se v několika stejnopisech, ale musí v něm být uvedeno v kolika. Je to potvrzení dopravce o převzetí zboží k přepravě a závazek vydat jej v určitém přístavu. Vydává se na jméno, na doručitele, ale nejčastěji na řad.

1.8.12 Skladištní listy

Skladištní list, nebo také záruční listina na skladované zboží, je cenný papír vystavený na jméno nebo doručitele. Zní-li na doručitele, je skladovatel povinen vydat zboží osobě, která skladištní list předloží. Zní-li na jméno, je povinen věc vydat osobě v skladištním listu uvedené. Skladištní list na jméno může oprávněná osoba převádět rubopisem na jiné osoby, pokud v něm není převod vyloučen. O rubopisu platí obdobné předpisy jaké upravují směnky. (I 4)

Skladovatel je podle smlouvy o skladování povinen věc převzít při jejím předání ukladatelem a převzetí zboží písemně potvrdit. Potvrzením o převzetí zboží ke skladování je právě skladištní list. Při převzetí zboží je ukladatel povinen na požádání potvrdit převzetí skladované věci na skladištní list. (I 4)

Skladištní list musí obsahovat alespoň název a sídlo firmy, u které je zboží skladované, název a sídlo ukladatele, označení a množství skladovaného zboží, na koho je skladištní list vydán, tj. na doručitele nebo jméno, označení místa, kde je zboží uskladněno, dobu, na kterou je zboží uskladněno a místo a den vydání skladištního listu spolu s podpisem skladovatele.

1.8.13 Zemědělské skladní listy

Zemědělský skladní list je cenný papír, který představuje vlastnické a zástavní právo k uskladněnému zboží, je převoditelný rubopisem a předáním. Má dvě části, vlastnický a zástavní list. Vydání jednotlivých částí samostatně není možné. (14)

Při převzetí zboží v zemědělské veřejném skladu vystaví jeho provozovatel zemědělský skladní list. Ten musí mít pořadové číslo, které souhlasí s evidencí ve skladní knize, do které se zapisují i ostatní náležitosti zemědělského skladního listu, které budou zmíněny níže. Zemědělský veřejný sklad je podle zákona o zemědělských skladních listech a zemědělských veřejných skladech objekt provozovatele, v němž je přijímáno zboží do hromadné a individuální úschovy odděleně od zboží provozovatele. (14)

Náležitostmi zemědělského skladního listu je označení, že se jedná právě o tento druh cenného papíru, název a sídlo provozovatele, označení zemědělského veřejného skladu, číslo zemědělského skladního listu, název a sídlo ukladatele, údaje o množství, ceně, druhu a jakosti ukládaného zboží, místo uložení vzorku převzatého zboží, datum a místo vystavení zemědělského skladištního listu a podpis provozovatele. (14)

Se zemědělským skladním listem je spojeno vlastnické právo na uložené zboží a právo nakládat s tímto zbožím neomezeně, tato práva zastupuje vlastnický list. Dalším právem spojeným se zemědělským skladním listem je právo zástavní, které vzniká prvním rubopisem a předáním zemědělského skladního listu.

1.9 Finanční deriváty

Finanční deriváty jsou finanční investiční instrumenty odvozené z hodnoty jiného aktiva, podkladového instrumentu, (cenný papír, komodita aj.). Změny hodnoty v podkladovém instrumentu se pak promítají i do hodnoty derivátu. Finanční derivát má charakter buď termínového nebo spotového obchodu.

Spotový obchod je takový, kdy k vypořádání obchodu s podkladovým aktivem dochází ve stejném čase, v jakém je obchod dohodnutý. Pokud je vypořádání dohodnuto pro nějaký, předem stanovený den v budoucnu, jedná se o termínové obchody. Vyrovnání předem stanoveného podkladového aktiva probíhá v přesně stanoveném termínu, za předem dohodnutou částku.

Za sjednání finančních derivátů se platí poměrově vůči podkladovému aktivu nízká částka, ale funguje tu tzv. pákový efekt, což znamená, že ztráty i zisky jsou mnohem vyšší než v případě vlastnictví podkladového aktiva.

V současnosti existuje spousta různých typů derivátů, ale většina z nich vychází ze čtyř základních druhů (forward, futures, swap, opce), které se dělí na nepodmíněné a podmíněné kontrakty. Mezi nepodmíněné, tzv. pevné kontrakty řadíme forward, futures a swap. Při sjednání těchto kontraktů je dáno, že obchod proběhne a obě zúčastněné

strany jej musí uskutečnit. Při sjednání nepodmíněných kontraktů, kam náleží opce, závisí obchod na vůli jedné strany.

1.9.1 Forward

Forward je považován za nejjednodušší typ derivátu. Jeho principem je sjednání okamžiku realizace, realizační ceny a množství podkladového aktiva k dodání. Nepoužívá se burzovně, ale na OTC trzích. Vypořádání derivátu probíhá buď dodáním podkladového aktiva a úhradou realizační ceny nebo dorovnáním rozdílu prodávající stranou.

Forward znamená povinnost majitele koupit podkladové aktivum, u kterého je předem určeno o jaký typ podkladového aktiva se jedná, jeho kvalita, množství podkladového aktiva a způsob jeho dodání v daný okamžik za předem stanovenou cenu. Je to v podstatě dohoda mezi dvěma stranami, kdy jedna ze stran se zavazuje nakoupit podkladové aktivum a druhá se zavazuje jej prodat. Výhodou tohoto kontraktu je, že ve smlouvě mohou být dohodnuty libovolné podmínky, který vyhovují oběma stranám. Nevýhodou je, že kontrakt nemůže být zrušen, ani převeden na jiný subjekt bez vzájemné dohody obou zúčastněných stran. Z toho vyplývá neobchodovatelnost kontraktu typu forward. A protože je forward individuální dohodou dvou stran, vždycky existuje riziko porušení smlouvy jednou ze stran, což je vždycky nutné řešit soudním sporem.

Majitel forwardu je v tzv. dlouhé pozici, kdy vlastně odkládá vlastnictví podkladového aktiva až do doby, kdy toto aktivum bude tzv. zralé. Tím pádem výstavce forwardu je v pozici krátké a dá se říci, že odkládá prodej podkladového aktiva.

V praxi existuje více druhů forwardu a odlišují se podle typu podkladového aktiva. V případě, že podkladovým aktivem jsou měny, jedná se o měnový forward. Je to výměna pevně stanovené částky v hotovosti v jedné měně za částku v hotovosti v jiné měně k určitému předem stanovenému datu. Kurz mezi těmito měnami bývá označován jako forwardový měnový kurz. Mezi forwardy dále patří také dohoda o forwardové úrokové míře, tento forward je nazýván jako úrokový forward. Kupující se jistí před

růstem úrokových sazeb své variabilně úročené závazky a prodávající se zase jistí před poklesem úrokových sazeb na svých variabilně úročených pohledávkách. Proto se stanoví fixní úroková míra a budoucí úroková míra na začátku úrokového období, dále se stanoví i podmínky, které ovlivní jak bude budoucí úroková míra určena a kdy a jak dlouho bude běžet úrokové období. Pokud jsou podkladovým aktivem akcie, jedná se o akciový forward, který je dohodou o výměně pevné částky v hotovosti za dané akcie k předem stanovenému datu. A posledním druhem forwardu je forward komoditní, jehož podkladovým aktivem, jak název napovídá, je daná komodita, za kterou bude v předem stanoveném termínu uhrazena pevně stanovená částka v hotovosti,

1.9.2 Futures

Futures je odlišný od forwardu hlavně tím, že je to burzovní derivát. To zaručuje vysokou likviditu a mizí kreditní riziko, protože obchody vypořádává burza prostřednictvím tzv. clearingového centra, které všechny uzavřené obchody eviduje, vzájemně započítává a vypořádává. Ve skutečnosti účastníci jednotlivých obchodů ani nevědí, kdo je jejich protistranou. Za futures kontrakty se platí burze marže, což je povinností všech zúčastněných stran, částka je opět mnohem nižší než hodnota futures a vychází z částky, kterou maximálně může obchodník prodělat za den s danou mírou pravděpodobnosti. Na konci dne je zisk obchodníka připočten na jeho účet k marži, v případě ztráty je odečten od marže a rozdíl musí obchodník do dalšího dne doplatit, aby mohl opět obchodovat.

Futures kontrakt je v podstatě povinnost koupit nebo prodat na krátko příslušné podkladové aktivum, čímž se liší od opce, ve které to není povinnost, ale právo. Ale liší se také v objemu kontraktů. Největší rozdíl mezi futures a opcemi spočívá právě v právech a povinnostech, které z nich vyplývají.

Futures kontrakty mohou být na dodávku akciových indexů a akcií, měn, dluhopisů, úrokových sazeb, komodit. Je možné spekulovat na jejich vzestup nebo pokles, ale to závisí na postavení investora.

Vypořádání probíhá v den splatnosti kontraktu buď dodáním podkladového aktiva nebo peněžním vyrovnáním, přičemž většinou probíhá peněžní vyrovnání. Na rozdíl od akcií se futures kontrakty uzavírají na dobu určitou a všechny jsou udány v měsících, kdy splatnost vyprší. Doba vypršení kontraktu je v podstatě dodání příslušného podkladového aktiva.

1.9.3 Swap

Swap je neburzovní derivát. Existuje několik druhů a objemově je to nerozšířenější finanční derivát. Společných znaků není mnoho, ale pro všechny platí, že jsou v podstatě termínovou smlouvou, kterou se dva ekonomické subjekty vzájemně zavazují vyměnit si mezi sebou buď dohodnutá předmětná aktiva, nebo finanční toky za předem dohodnutých podmínek. (6)

Základní rozdělení finančních swapových kontraktů je *swapy typu úroky za akcie*, kdy změny kurzu akcie jsou vyměněny za dohodnutou úrokovou sazbu; *swapy pohledávek*, což je vzájemná termínovaná výměna pohledávek; *swapy typu pohledávek za aktiva*, což je termínovaná výměna pohledávek za finanční instrumenty nebo komodity; *swapy typu úroky za index*, termínovaná výměna hodnot většinou akciového burzovního indexu za dohodnutou úrokovou sazbu; *swapy typu úroku za dividendy*, výměna dividend určitého akciového portfolia za dohodnutou úrokovou sazbu a *swapy měnové*, kdy podkladovým aktivem jsou měny, které si dvě strany mezi sebou vymění, pak si v průběhu trvání swapu navzájem hradí předem domluvené kuponové platby a poté si měny opět proplatí v původních částkách za předem dohodnutý kurz, měnový swap se používá k překlenutí období, kdy má subjekt nedostatek množství jedné měny a současně přebytek měny jiné nebo k zajištění kurzového rizika v zahraničním obchodu. Měnový swap je kombinace spotového a termínového obchodu.

1.9.4 Opce

Opce jsou finančními deriváty, kdy protistrany si nejsou rovny, protože kupující opce si může vybrat, zda opci uplatní, či ne, zato prodávající se musí přizpůsobit. Proto platí kupující prodávajícímu tzv. opční prémii, která je odměnou za nevýhodnou pozici prodávajícího. Každopádně majitel nákupní opce má právo, ne závazek obchod

uskutečnit, stejně jako prodávající opce může zboží za smluvených podmínek prodat, ale udělat to nemusí. Tato opční prémie je znovu mnohem menší než cena podkladového aktiva. Opce rozlišujeme kupní a prodejní se čtyřmi různými pozicemi, a to long call, long put, short call a short put.

V případě nákupní opce dostává prodávající opce od kupující platbu a kupující za tuto platbu získává právo k nákupu určitého podkladového aktiva za předem stanovenou cenu k předem stanovenému datu. V případě prodejní opce je to podobné, kupující prodejní opce ale získává právo prodat určité podkladové aktivum prodávajícímu za předem stanovenou cenu k předem stanovenému datu.

Podkladovým aktivem opce může být kromě komodit také akcie, obligace, cizí měna, akciové index nebo futures kontrakt či swap.

Další rozlišení opcí je na evropské a americké, přestože na obou kontinentech se používají oba typy. Rozdíl spočívá v momentu uplatnění opce, u evropské je to možné pouze v jednom okamžiku, a to v době splatnosti opce, americkou opci je možné uplatnit v kterémkoliv okamžiku od jejího sjednání do jejího data splatnosti.

Opce poskytují velké investiční možnosti, pomocí kterých lze vyřešit řadu problémů. Nákup opce umožňuje dosáhnout zisku, pokud se podkladové aktivum chová dle odhadů investora. Na rozdíl od ostatních finančních derivátů je ale maximální hodnota možné ztráty z daného obchodu stanovena ještě před otevřením pozice, což je opční prémie, kterou investor zaplatí za nákup opce.

2 Analýza současné situace

Sdružení společností TREBI s.r.o. a TREBI Group s.r.o. vzniklo postupným vývojem od roku 1990 až do dnešní doby.

Průběžně se dopracovalo k dnešnímu stavu, kdy v rámci volného sdružení TREBI Security Group zaměstnává více než 500 pracovníků s různou specializací. Provádí fyzickou ostrahu cca 90-ti objektů. Dále zajišťuje elektronickou ostrahu cca 1500 objektů prostřednictvím připojení elektronických zabezpečovacích systémů odběratelů na dva pulty centrální ochrany situované v Třebíči a v Brně. Disponuje zásahovými jednotkami v Třebíči, Moravském Krumlově, Ivančicích, Náměšti nad Oslavou, Velkém Meziříčí, Velké Bíteši, Rosicích u Brna, v Hustopečích a v Brně. Střeží majetek soukromých osob, menších společností, stejně tak jako majetek velkých průmyslových a obchodních nadnárodních společností. Disponuje cca 40 osobními automobily, vlastní radiovou sítí, využívá nejmodernější vybavení z oblasti výstroje, výzbroje a spojovací techniky.

V rámci společnosti dále vyvíjí činnost poskytování úklidových služeb, poskytované služby snesou ta nejpřísnější měřítko. V budově v Třebíči, kterou sdružení zakoupilo v roce 2000, je dnes pronajímáno přízemí několika dalším firmám, které zde provozují svoji činnost, jako je prodej květin a dárkových předmětů, nebo cukrárna. Do výčtu aktivit tohoto sdružení patří i ubytovna v Koněšíně, která je v bezprostřední blízkosti Dalešické přehrady, kde sdružení provozuje od roku 2006 poskytování ubytovacích služeb.

Firma má volné peněžní prostředky, a proto řeší její manažeři problém, jak je umístit tak, aby přinesly co největší prospěch. Zkoumali, jestli je vhodnější rozšířit podnikatelskou činnost, a proto pořídit další budovy nebo zařízení, nebo zvýšit objem zásob, další možností bylo uložení do uměleckých děl nebo drahých kovů, nebo je investovat do jiné společnosti formou půjčky nebo tichého společenství nebo je raději uložit do cenných papírů vydaných jiným podnikem. Všechny zmíněné možnosti jsou totiž výhodnější než peníze nechat na běžném účtu, kde je stanovený minimální úrok.

Manažeři zvolili uložení volných peněžních prostředků do cenných papírů. Ty, jak již bylo popsáno výše, se dělí na dvě základní skupiny, cenné papíry úvěrového charakteru a cenné papíry majetkového charakteru. Jako účetní této firmy řeším problém zaúčtování vybraných cenných papírů a způsob jejich oceňování.

Cenné papíry úvěrového charakteru jsou založeny na úvěrovém vztahu mezi investorem a emitentem. Investor si nakoupí cenné papíry úvěrového charakteru s podmínkou, že mu emitent zaplatí v předem stanoveném termínu jak zapůjčený peněžní obnos, tak i úrok stanovený podle předem dohodnutých podmínek. Emitent si díky cenným papírům úvěrového charakteru zajišťuje cizí kapitál na finančním trhu. Cenný papír předá emitent investorovi, který mu půjčuje své volné peněžní prostředky. Nejvhodnější označení takového cenného papíru je dluhový cenný papír.

Typickým představitelem dluhového cenné papíru je dluhopis, resp. obligace. Obligací je několikero druhů, které jsem již popsala výše. Emitentem může být stát nebo soukromé společnosti aj. Z účetního hlediska představují pro investora dluhové cenné papíry pohledávku za emitentem, ale z pohledu emitenta jsou závazkem. U emitenta vystupují dluhové cenné papíry jako cizí kapitál, ze kterého plynou určité povinnosti.

Majetkové cenné papíry naopak nezakládají nárok na vrácení investovaného kapitálu, jejich typickými představiteli jsou akcie, podílové listy a podíly. I tyto cenné papíry jsem popsala výše a nyní se zaměřím na to, co představují. Majetkové cenné papíry jsou v podstatě investicí do vlastního kapitálu jiné společnosti. Investor se díky akciím snaží získat právo na rozhodování v této společnosti nebo získat jiné výhody. Investování volných peněžních prostředků společnosti představuje typicky dlouhodobou investici, i když je samozřejmě možné investovat do akcií i krátkodobě. Pokud je investice dostatečně objemná, umožňuje investorovi, aby se podílel na řízení společnosti do které investoval a aby nad ní prováděl kontrolu. V okamžiku, kdy si investor a emitent vytvoří takové vzájemné vazby, je nutné, aby se projevíly i v účetnictví obou firem a byly vykazovány ve finančních výkazech.

Všechny majetkové i dluhové cenné papíry, které jsou ve vlastnictví podniku, jsou identifikovány a vykazovány v rozvaze podle svého účelu nebo záměru. Pokud jsou krátkodobé, jsou zahrnuty do oběžných aktiv v krátkodobém finančním majetku, v případě že jsou dlouhodobé povahy se považují za dlouhodobá aktiva a v rozvaze se uvádějí buď odděleně v samostatné části umístěné mezi dlouhodobá a oběžná aktiva nebo jako součást dlouhodobých aktiv, tj. finančních investic.

Investice, které podnik vlastní hlavně proto, aby chránily, usnadňovaly nebo rozšiřovaly již existující podnikatelské nebo obchodní vztahy se často nazývají obchodními investicemi. Nejsou určeny k tomu, aby plnily funkci peněžních ekvivalentů, jsou to dlouhodobé investice, které nejsou pořizovány jako dodatečné peněžní zdroje. Dlouhodobými investicemi jsou i ty cenné papíry, které jsou sice obchodovatelné, ale podnik je má ve svém majetku několik let, aby z nich mohl dosahovat výnosů.

Pro investující podnik mají dlouhodobé investice obzvláštní důležitost, proto se účetní hodnota každé takové investice určuje individuálně.

3 Vlastní návrhy řešení

3.1 Oceňování cenných papírů

Při nákupu se cenné papíry oceňují pořizovací cenou, jejíž součástí jsou přímé náklady s pořízením. Takovými náklady jsou nákupní cena a další náklady, které s pořízením cenných papírů souvisí, to je daň z přidané hodnoty, pokud zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty považuje tento vklad za zdanitelné plnění, emisní ážio, pokud vzniká, kurzové rozdíly v případě, že je cena cenného papíru hrazena v cizí měně, poplatky a provize makléřům, poradcům nebo burzám. Úroky z úvěru poskytnutého na nákup cenných papírů se do nákladů na pořízení nezahrnují, stejně jako se tak neděje u nákladů, které vzniknou s držením cenných papírů a podílů.

Oceňování při bezúplatném nabytí cenných papírů, např. vkladem podnikatele nebo společníka, probíhá v reprodukční pořizovací ceně. Reprodukční pořizovací cena se stanoví podle ceny, která platila v době pořízení, kdy se o ní účtuje. Výjimku ovšem tvoří případy, kdy je použita jmenovitá hodnota.

Při úplatném nabytí obchodního podílu nebo akcie je okamžikem nabytí okamžik účinnosti smlouvy. Účtování probíhá prostřednictvím účtu 043 - pořízení dlouhodobého finančního majetku, kam se promítají vynaložené náklady až do okamžiku nabytí. V okamžiku uskutečnění, resp. nabytí cenného papíru se přeúčtují náklady z účtu pořízení dlouhodobého majetku na účty ve skupině 06, tj. dlouhodobý finanční majetek, a to podle podílu na základním kapitálu.

Abychom mohli zvolit správný účet k zaúčtování dlouhodobé akcie nebo podílu na společnosti, musíme určit o jaký podíl na základním kapitálu společnosti se jedná nebo zda se jedná o vliv v ovládaných a řízených osobách. Musíme vymezit, zda se jedná o vliv rozhodující, podstatný nebo o jiný, méně významný.

Podstatný vliv je podle zákona o účetnictví v podstatě jednoznačný. Podstatným vlivem se rozumí takový vliv na řízení nebo provozování podniku podle zvláštního právního předpisu, jenž není rozhodující, není-li prokázán opak, považuje se za

podstatný vliv dispozice nejméně s 20 % hlasovacích práv. Spodní hranicí je tedy již zmíněných 20 % hlasovacích práv, horní hranicí je rozhodující vliv. (16)

Jiný vliv není vymezen, ale je také jednoznačně daný. Pokud vliv ve společnosti není ani rozhodující ani podstatný, jedná se o vliv jiný, tj. méně než 20 % akcií nebo podílu.

Vliv v ovládaných a řízených osobách není vymezen úplně jednoznačně. V obchodním zákoníku je stanoveno, že společník, který má většinu hlasů plynoucích z účasti ve společnosti, je většinovým společníkem. U akciové společnosti se počítají do hlasů plynoucích z účasti akcionáře ve společnosti hlasy plynoucích z účasti akcionáře ve společnosti hlasy příslušející k jeho akciím s hlasovacími právy bez ohledu na to, zda již byly tyto akcie vydány. Prioritní akcie, se kterými není spojeno hlasovací právo, se považují pro účely tohoto ustanovení za akcie bez hlasovacích práv i v případech, kdy podle zákona hlasovací právo dočasně nabývají.

Proto je ovládající osobou osoba, která fakticky nebo právně vykonává přímo nebo nepřímo rozhodující vliv na řízení a provozování podniku jiné osoby. Pokud je touto osobou společnost, nazývá se mateřskou společností a jí ovládaná společnost se nazývá dceřinnou.

3.2 Účtování akcií

Trebi s.r.o. se rozhodla investovat své volné peněžní prostředky do akcií společnosti TOMA a.s., která zvyšuje svůj základní kapitál úpisem nových akcií za asistence České spořitelny a.s. TOMA a.s. se zabývá finančním podnikáním a podílí se na podnikání v koželužském a chemickém oboru, stejně jako v energetických službách a pronájmu realit. Akcionáři TOMA a.s. již splatili emisní kurz dříve upsaných akcií. Objektem zájmu Trebi s.r.o. není podstatný ani rozhodný vliv v akciové společnosti. Tímto nákupem chce Trebi s.r.o. pouze zvýšit svůj zisk formou výnosů z akcií.

Obchodní podíl na akciové společnosti představují majetkovou účast Trebi s.r.o., ze které plynou jak práva, tak povinnosti. Povinností Trebi s.r.o. je splatit vklad. Jejím

právem je účastnit se svými hlasy na rozhodování valné hromady, což není hlavním smyslem investice našeho investora, obdržet dividendy a v případě ukončení činnosti TOMA a.s. se podílet na likvidačním zůstatku. Poslední zmíněné právo je zmíněno pouze okrajově, protože Trebi s.r.o. neočekává ukončení činnosti akciové společnosti, naopak, předpokládá její úspěšnou činnost, aby mohla uplatnit své právo na výplatu dividend.

Trebi s.r.o. se zavázala nakoupit 300 ks akcií emitovaných v nominální hodnotě 1.000,- Kč a splatila u emisního správce 200.000,- Kč. Tímto převodem peněžních prostředků vznikla společnosti pohledávka 378 – jiné pohledávky, která bude vyrovnána v okamžiku zapsání zvýšeného základního kapitálu do obchodního rejstříku a předáním cenných papírů. Pro přehlednost o jednotlivých účtech vytvářím i grafické znázornění jednotlivých pohybů na rozvahových účtech.

1. splacení peněžitého vkladu 200.000,- 378/221

378 – jiné pohledávky	
1.	200.000,-
	200.000,-

V okamžiku, kdy je zvýšený základní kapitál zapsán do obchodního rejstříku, je čas na základě vnitřních účetních dokladů s datem zápisu do obchodní rejstříku provést další účetní operace. Protože se společnost zavázala nakoupit akcie za nominální 300.000,- Kč, musí se to promítnout do rozvahy Trebi s.r.o., a to formou zvýšení závazků vůči emitentovi na účtu 367 – závazky z upsaných nesplacených cenných papírů a vkladů (účetní případ č. 2).

2. úpis akcií při zápisu do obchodního rejstříku 300.000,- 043/367

043 – pořízení dlouhodobého finančního majetku	
2.	300.000,-
	300.000,-

367 – závazky z upsaných nesplacených cenných papírů a vkladů

	2.	300.000,-
		300.000,-

A protože již proběhl zápis do obchodní rejstříku v podobě zvýšení základního kapitálu, společnost TOMA a.s. vydala akcie a předala je jejich upisovatelům. U Trebi s.r.o. se tento převod akcií na investora projevívá v rozvaze jako snížení účtu 378 – jiné pohledávky, protože již za své vložené peněžní prostředky získala akcie a snížení závazku ke společnosti TOMA a.s. na účtu 367 – závazky z upsaných nesplacených cenných papírů a vkladů (účetní případ č.3).

3. převod uhrazeného peněžního vkladu 200.000,- 367/378

378 – jiné pohledávky

1.	200.000,-	3.	200.000,-
	200.000,-		200.000,-

367 – závazky z upsaných nesplacených cenných papírů a vkladů

3.	200.000,-	2.	300.000,-
	200.000,-		300.000,-

Trebi s.r.o. obdržela fakturu od České spořitelny a.s. za zprostředkování koupě akcií a poradenské služby na částku 1.850,- Kč, která odpovídá 0,6 % z nominální ceny upsaných akcií (účetní případ č. 4). Tento náklad je spojený s pořízením akcií, a proto se promítne do pořizovací ceny akcií, proto je zaúčtován jako zvýšení účtu 043 – pořízení dlouhodobého finančního majetku proti účtu 321 – závazky z obchodních vztahů.

4. přijatá faktura od ČS a.s. 1.850,- 043/321

321 – závazky z obchodních vztahů

4.	1.850,-	
	1.850,-	

Faktura byla uhrazena v termínu splatnosti převodem z bankovního účtu společnosti Trebi s.r.o. (účetní případ č. 5). Tento účetní případ ukazuje snížení závazků vůči ČS a.s. na účtu 321 – závazky z obchodních vztahů.

5. úhrada přijaté faktury 1.850,- 321/221

321 – závazky z obchodních vztahů

4.	1.850,-	5.	1.850,-
	1.850,-		1.850,-

Následně po zápisu zvýšení základního kapitálu do obchodního rejstříku společnost investora doplatila zbývající část svých závazků vůči emitentovi ve výši 100.000,- Kč převodem z bankovního účtu na účet emisního správce a vyrovnala tak svůj závazek na účtu 367 – závazky z upsaných nesplacených cenných papírů a vkladů (účetní případ č. 6).

6. úhrada zbývající části upsaných akcií 100.000,- 367/221

367 – závazky z upsaných nesplacených cenných papírů a vkladů

3.	200.000,-	2.	300.000,-
6.	100.000,-		
	300.00,-		300.000,-

Nyní již známe skutečnou pořizovací cenu akcií patrnou z grafického znázornění účtu 043 – pořízení dlouhodobého majetku, a proto můžeme dorovnat tento účet a převést akcie v jejich pořizovací ceně na účet 063 – ostatní cenné papíry a vklady (účetní případ č. 7) na základě vnitřního účetního dokladu.

7. převod upsaných akcií 301.850,- 063/043

043 – pořízení dlouhodobého finančního majetku

1.	300.000,-	7.	301.850,-
2.	1.850,-		
	301.850,-		301.850,-

Pro úplnost přikládám i grafické znázornění pohybu na účtu 221 – bankovní účty.

221 – bankovní účty

	1.	200.000,-
	5.	1.850,-
	6.	100.000,-
		301.850,-

Pohledávka za akciovou společností na výplatu dividend se účtuje k datu rozhodnutí valné hromady o výplatě dividend, a to v částce, která podle valné hromady připadne na jednu akcii. Trebi s.r.o. předpokládá hrubou dividendu na akcii v hodnotě 50,- Kč. Trebi s.r.o. je vlastníkem 300 ks akcií, takže za příznivých okolností by společnost investora ročně získala 15.000,- Kč na dividendách před zdaněním. Dividendy podléhají srážkové dani, tj. 15 %, kterou je povinen odvést plátcem daně. Plátcem daně je v našem případě TOMA a.s. a poplatníkem Trebi s.r.o. Z dividendy bude daň sražena ještě před odesláním na účet Trebi s.r.o., daňová povinnost je tím splněna a na účet Trebi s.r.o. dorazí již čistý zisk z dividendy, která se již nezahrnuje do základu daně z příjmu právnických osob.

Pohledávka se zaúčtuje na rozvahový účet 378 – jiné pohledávky a nedaňový výnosový účet 665910 – výnosy z dlouhodobého finančního majetku / akcie. Po úhradě dividend Trebi s.r.o. se pohledávka uhradí odúčtováním z účtu 378 - jiné pohledávky a připsáním peněžních prostředků na bankovní účet Trebi s.r.o. 221 – bankovní účty. Vzhledem k tomu, že společnost TOMA a.s. je českou společností a mezi společností Trebi s.r.o. a TOMA a.s. se nejedná o vztah mezi mateřskou a dceřinnou společností, podléhá dividenda zdanění.

8. předpis dividendy zdaněnou srážkovou daní

12.750,-

378/665910

378 – jiné pohledávky

1.	200.000,-	3.	200.000,-
8.	12.750,-		
	212.750,-		200.000,-

Dalším ziskem, resp. ztrátou z držení dlouhodobého finančního majetku, konkrétně akcií, který může vzniknout je prodej akcií za vyšší, resp. nižší pořizovací cenu. Prodej akcie a její předání se zobrazí v účetním případě č. 9, kdy je akcie vyřazena z majetku v hodnotě pořizovací ceny.

9. prodej akcie v pořizovací ceně

561/063

Zisk z prodeje akcie se zaúčtuje přímo na výnosový účet 661 – výnosy z prodaných cenných papírů a podílu.

10. výnosy z prodeje akcií

221/661

3.3 Účtování dluhopisů

Společnost TREBI s.r.o. nakoupila 20 ks dluhopisů České exportní banky a.s., tato banka poskytuje bankovní služby a provozuje pojišťovací činnost. Emitovaný kuponový dluhopis s fixní sazbou je v nominální hodnotě 10.000,- Kč, se stanovenou fixní roční úrokovou mírou 6,95 %, úroky z dluhopisu jsou vypláceny jednou za rok, a to k výročí emitování dluhopisu, tj. 11.2. Splatnost dluhopisu je deset let. Odkup dluhopisu je stanoven na 11.2.2018, odkup obligace proběhne v nominální hodnotě obligace.

Dluhopisy jsou oceněny v pari hodnotě, což znamená, že prodejní cena dluhopisu je rovna jeho nominální ceně. Tyto dluhopisy byly prodány společnosti TREBI s.r.o. za 10.000,- Kč (účetní případ č. 1).

1. nákup dluhopisu

200.000,-

043/221

Protože společnost Trebi s.r.o. sama na burze neobchoduje, požádala o spolupráci Českou spořitelnu a.s. Česká spořitelna a.s. si za poradenské a zprostředkovatelské služby účtuje v tomto případě 0,45 % z investované částky, tj. 900 Kč. Tato částka se stává součástí pořizovací ceny obligace (účetní případ č. 2). Takto zaúčtujeme fakturu přijatou od České spořitelny a.s. za poradenskou a zprostředkovatelskou činnost.

2. *poradenské a zprostředkovatelské služby při nákupu* 900,- 043/321

Faktura je uhrazena ve stanovené splatnosti (účetní případ č. 3).

3. *úhrada faktury přijaté od České spořitelny a.s.* 900,- 321/221

Ted, když už známe konečné náklady na pořizovací cenu obligace, ji můžeme zařadit do majetku, pro větší názornost použiji grafické znázornění účtu 043 – pořízení dlouhodobého finančního majetku, abych mohla bez problému stanovit pořizovací cenu obligací.

043 – pořízení dlouhodobého finančního majetku

1.	200.000,-	
2.	900,-	
	200.900,-	

Po grafickém znázornění je zřejmé, že pořizovací cena na nákup 20 ks obligací je 200.900,- Kč. Tento dlouhodobý finanční majetek bude tedy odúčtován z nedokončeného dlouhodobého finančního majetku vnitřním účetním dokladem a pořizovací cena obligací bude zaúčtována na účet 065 – dluhové cenné papíry držené do splatnosti (účetní případ č. 4).

4. *pořízené obligace v pořizovací ceně* 200.900,- 065/043

z dlouhodobého finančního majetku. Úroky z obligace se sice promítnou do rozvahy společnosti, ale v příloze k priznání dani z příjmu je vyjmu ze základu daně z příjmu právnických osob.

378 – jiné pohledávky

5.	11.815,-	
	11.815,-	

Momentálně tedy v účetnictví vedu pohledávku za emitentem ve výši čistých úroků, tj. 11.815,- Kč. Pohledávka bude vyrovnána v okamžiku úhrady úroků od emitenta na účet 221 – bankovní účty investora. A to předvedu na účetním případu č. 6.

6. úhrada čistých úroků z obligací 11.815,- 221/378

Grafické znázornění úhrady pohledávky za emitentem na rozvahovém účtu 378 – jiné pohledávky. Z tohoto je jasné patrné, že pohledávky za emitentem jsou na rok vyrovnány.

378 – jiné pohledávky

5.	11.815,-	6.	11.815,-
	11.815,-		11.815,-

Až skončí životnost dluhopisu, a to datem jeho splatnosti, Trebi s.r.o. emitentovi odprodá zpět dluhopis v nominální hodnotě (účetní případ č. 7). Podle finančního toku u TREBI s.r.o. můžeme zjistit, že investice v hodnotě 200.900,- Kč na deset let vynesla 118.150,- Kč na čistých úrocích. Pro větší názornost si to předvedeme na rozvahových 065 – dluhové cenné papíry držené do splatnosti a 221 – bankovní účty a výnosovém účtu 665 – výnosy z dlouhodobého finančního majetku.

7. odprodej dluhopisu emitentovi 200.000,- 221/065

065 – dluhové cenné papíry držené do splatnosti

4.	200.900,-	7.	200.000,-
	200.900,-		200.000,-

Z grafického znázornění prodeje obligace v nominální hodnotě je patrné, že účet 065 – dluhové cenné papíry držené do splatnosti není vyrovnán. Vyrovnání tohoto účtu provedu vnitřním zúčtovacím dokladem, kdy další pořizovací náklady kromě ceny pořízení, tj. nominální hodnota obligace, zaúčtuji do nedaňových nákladů (účetní případ č. 8).

8. nedaňové náklady na pořízení obligací 900,- 568/065

Jen pro úplnost zobrazuji i grafické znázornění účtu 221 – bankovní účty, kde jsou zřejmé finanční toky týkající se účetního problému s nákupem a prodejem obligací i úroků z nich. Částka účetního případu č. 6 odpovídá všem očekávaným úrokům z obligací v průběhu její životnosti.

221 – bankovní účty			
6.	118.150,-	1.	200.000,-
7.	200.000,-	3.	900,-
Celkem	318.150,-		200.900,-

665 – výnosy z dlouhodobého finančního majetku			
		6.	118.150,-
			118.150,-

I v tomto grafickém znázornění jsem použila celkovou částku očekávaných úroků po celou dobu životnosti obligace, aby bylo jasně zřetelné, co společnost Trebi s.r.o. svou investicí předpokládá vydělat.

Pod pari

Nákup dluhopisu pod pari se uplatňuje v případě, že stanovená úroková míra dluhopisu je nižší než aktuální tržní úroková míra v okamžiku prodeje dluhopisu. Emitent obdrží částku nižší než je nominální hodnota. Pro dluhopisy vydávané s diskontem je charakteristické, že se úrok skládá ze dvou částí, splátky úroků a

z amortizační části diskontu. Diskont je možné rozpustit do splátek úroků nebo vyplacen až při odkupu akcie v celkové částce diskontu.

V případě amortizace diskontu v úvěrových splátkách, tj. lineární metoda amortizace, zjistíme, že by v každé splátce vyšla jiná tržní úroková míra. Tato metoda je sice nejjednodušší, ale právě kvůli různé výši úrokových sazeb je koncepčně chybná. Tento nedostatek je možné odstranit pomocí metody složeného úročení. Diskont se tak stává opravným účtem k účtu dluhopisů.

Nad pari

Obligace prodávané v hodnotě nad pari, jsou tzv. obligace vydané s premií. Prodejní cena převyšuje nominální hodnotu obligace, protože tržní úroková míra je nižší než stanovená nominální úroková míra dluhopisu uvedená na kuponu. Amortizace tentokrát úroky z dluhopisu snižuje, ale odkup dluhopisu bude proveden v nominální ceně dluhopisu.

Závěr

Cenné papíry jsou při nákupu oceňovány pořizovací cenou, jejíž součástí jsou veškeré náklady spojené s jejich nákupem. Tyto náklady se zaznamenávají v nedokončeném majetku, odkud jsou, když je známá pořizovací cena, přeúčtovány na účty příslušného finančního majetku. Okamžik nabytí cenných papírů je shodný s okamžikem účinnosti smlouvy.

V případě bezúplatného nabytí cenných papírů se používá k ocenění reprodukční pořizovací cena a ve výjimečných případech jmenovitá hodnota.

Při nákupu akcií je třeba zohlednit, že dříve než se akcie stanou majetkem investora, probíhají peněžní toky mezi ním a emitentem, např. splacení vkladu před zápisem do obchodního rejstříků. Splacený vklad je účtován jako pohledávka investora vůči emitentovi, která je uspokojena v ten moment, kdy jsou investorovi předány cenné papíry, které se tak stávají dlouhodobým finančním majetkem investora.

V případě, že do té doby nebyla splacena celá upsaná část akcií, je u investora veden závazek vůči emitentovi, který je uspokojen při úplném splacení upsaných akcií. Pohledávky a závazky jsou tímto uspokojeny až do okamžiku, kdy se valná hromada emitenta usnese na výplatě dividend. Ty jsou pohledávkou investora za emitentem. Dividendy jsou výnosem z držení akcií.

Dalším výnosem z držení cenných papírů se může stát i prodej akcie v případě, že prodej je za větší částku než je pořizovací cena akcie, v opačném případě to znamená ztrátu investora.

I u dluhopisu se do pořizovací ceny cenných papírů zahrnují náklady spojené s jeho pořízením, evidované na účtu nedokončeného finančního majetku. Dluhopisy se v pořizovací ceně stanou majetkem společnosti, až do doby jejich splatnosti, popř. prodeje. Úroky z dluhopisu se stávají pohledávkou investora za emitentem v předem stanovený den výplaty a je uspokojena jejich úhradou.

Odprodej dluhopisu proběhne dnem splatnosti vyřazením cenného papíru z dlouhodobého finančního majetku investora v pořizovací ceně dluhopisu.

Seznam použitých zdrojů

a) monografické publikace

- 1) BREALEY, R. A. – MYERS, S. C.: Teorie a praxe firemních financí. 4. vydání Praha: EAST Publishing, s.r.o. 1999. 971 s. ISBN 80-85605-24-4.
- 2) JÍLEK, J.: Finanční trhy. 1. vydání Praha: Grada Publishing, spol. s r. o. 1997. 527 s. ISBN 80-7169-453-3.
- 3) GLADIŠ, D.: Naučte se investovat. 1. vydání: Praha, Grada Publishing a.s. 2004. 155 s. ISBN 80-247-0709-8.
- 4) MUSÍLEK, P.: Finanční trhy a investiční bankovníctví. 1. vydání: Praha, ETC Publishing 1999. 852 s. ISBN 80-86006-78-6.
- 5) REJNUŠ, O.: Teorie a praxe obchodování s cennými papíry. 1. vydání Praha: Computer Press 2001. 257 s. ISBN 80-7226-571-7.
- 6) REJNUŠ, O.: Peněžní ekonomie. 1. vydání Brno: Akademické nakladatelství CERM 2005. 252 s. ISBN 80-214-2979-8.
- 7) Jílek, J.: Deriváty, hedžové fondy, offshorové společnosti. 1. vydání Praha: Tiskárny Havlíčkův Brod 2006. 260 s. ISBN 80-247-1826-X.
- 8) Kovanicová, D. a kolektiv: Finanční účetnictví v kontextu současného vývoje. 1. vydání Praha: Polygon 1997. 411 s. ISBN 80-85967-51-0.
- 9) Zákon č. 363/1999 Sb., o pojišťovnictví.
- 10) Režňáková, M. a kolektiv: Finanční management I., 2. vydání. Brno: VUT v Brně 2003. 113 s. ISBN 80-214-2487-7.
- 11) Obchodní zákoník
- 12) Zákon o investičních společnostech a investičních fondech
- 13) Směnečný a šekový zákon
- 14) Zákon o zemědělských skladních listech a zemědělských veřejných skladech
- 15) Zákon o dluhopisech
- 16) Skálová, J. a kolektiv: Účetní a daňové dopady transakcí v kapitálové společnosti. 1. vydání Praha: ASPI 2008. 312 s. ISBN 978-80-7357-397-3.
- 17) Mirčevská, D.: Kapitálové společnosti. 1. vydání Praha: Grada 2009. 208 s. ISBN 978-80-247-3000-4.

b) ostatní použité zdroje

I 1) <http://www.finance.cz/kapitalovy-trh/podilove-fondy/>

I 2) <http://www.cnb.cz/cs/obecne/slovník/>

I 3) <http://cs.wikipedia.org/wiki/>

I 4) <http://old.mendelu.cz>

I 5) <http://www.dluhopisy.com/>

I 6) <http://www.podnikatel.cz/zakony/>

I 7) www.trebi.cz

Příloha č. 1

Příklad účtového rozvrhu

ÚČTOVÁ TŘÍDA 0 – DLOUHODOBÝ MAJETEK

01 – Dlouhodobý nehmotný majetek

- 011 – Zřizovací výdaje
- 012 – Nehmotné výsledky výzkumu a vývoje
- 013 – Software
- 014 – Ocenitelná práva
- 017 – Goodwill
- 018 – Drobný dlouhodobý nehmotný majetek
- 019 – jiný dlouhodobý nehmotný majetek

02 – Dlouhodobý hmotný majetek odpisovaný

- 021 – Stavby
- 022 – Samostatné movité věci a soubory movitých věcí
- 025 – Pěstitelské celky trvalých porostů
- 027 – Opravná položka k dlouhodobému nehmotnému majetku
- 028 – Drobný dlouhodobý hmotný majetek
- 029 – Jiný dlouhodobý hmotný majetek

03 – Dlouhodobý hmotný majetek neodpisovaný

- 031 – Pozemky
- 032 – Umělecká díla a sbírky

04 – Nedokončený dlouhodobý nehmotný a hmotný majetek a pořizovaný dlouhodobý finanční majetek

- 041 – Pořízení dlouhodobého nehmotného majetku
- 042 – Pořízení dlouhodobého hmotného majetku
- 043 – Pořízení dlouhodobého finančního majetku

05 – Poskytnuté zálohy na dlouhodobý majetek

- 051 – Poskytnuté zálohy na dlouhodobý nehmotný majetek
- 052 – Poskytnuté zálohy na dlouhodobý hmotný majetek
- 053 – Poskytnuté zálohy na dlouhodobý finanční majetek

06 – Dlouhodobý finanční majetek

- 061 – Podíly v ovládaných a řízených osobách
- 062 – Podíly v účetních jednotkách pod podstatným vlivem
- 063 – Ostatní cenné papíry a vklady
- 065 – Dluhové cenné papíry držené do splatnosti
- 066 – Půjčky a úvěry – ovládající a řídicí osoba, podstatný vliv
- 067 – Ostatní půjčky
- 069 – Jiný dlouhodobý finanční majetek

07 – Oprávky k dlouhodobému nehmotnému majetku

- 071 – Oprávky ke zřizovacím výdajům
- 072 – Oprávky k nehmotným výsledkům výzkumu a vývoje
- 073 – Oprávky k softwaru
- 074 – Oprávky k ocenitelným právům
- 077 – Oprávky ke goodwillu
- 078 – Oprávky k drobnému dlouhodobému nehmotnému majetku
- 079 – Oprávky k jinému dlouhodobému nehmotnému majetku

08 – Oprávky k dlouhodobému hmotnému majetku

- 081 – Oprávky ke stavbám
- 082 – Oprávky k samostatným movitým věcem a souborům movitých věcí
- 085 – Oprávky k pěstitelským celkům trvalých porostů
- 086 – Oprávky k základnímu státu a tažným zvířatům
- 087 – Oprávky k oceňovacímu rozdílu k nabytému majetku
- 088 – Oprávky k drobnému dlouhodobému hmotnému majetku
- 089 – Oprávky k jinému dlouhodobému hmotnému majetku

09 – Opravné položky k dlouhodobému majetku

- 091 – Opravná položka k dlouhodobému nehmotnému majetku
- 092 – Opravná položka k dlouhodobému hmotnému majetku
- 093 – Opravná položka k dlouhodobému nedokončenému nehmotnému majetku
- 094 – Opravná položka k dlouhodobému nedokončenému hmotnému majetku
- 095 – Opravná položka k poskytnutým zálohám na dlouhodobý majetek
- 096 – Opravná položka k dlouhodobému finančnímu majetku
- 097 – Oceňovací rozdíl k nabytému majetku
- 098 – Oprávky k oceňovacímu rozdílu k nabytému majetku

ÚČTOVÁ TRÍDA 1 – ZÁSoby

11 – Materiál

- 111 – Pořízení materiálu
- 112 – Materiál na skladě
- 119 – Materiál na cestě

12 – Zásoby vlastní výroby

- 121 – Nedokončená výroba
- 122 – Polotovary vlastní výroby
- 123 – Výrobky
- 124 – Mladá a ostatní zvířata a jejich skupiny

13 – Zboží

- 131 – Pořízení zboží
- 132 – Zboží na skladě a v prodejnách
- 139 – Zboží na cestě

15 – Poskytnuté zálohy na zásoby

- 151 – Poskytnuté zálohy na materiál
- 152 – Poskytnuté zálohy na zvířata
- 153 – Poskytnuté zálohy na zboží

19 – Opravné položky k zásobám

- 191 – Opravná položka k materiálu
- 192 – Opravná položka k nedokončené výrobě
- 193 – Opravná položka k polotovarům vlastní výroby
- 194 – Opravná položka k výrobkům
- 195 – Opravná položka ke zvířatům
- 196 – Opravná položka ke zboží
- 197 – Opravná položka k zálohám na materiál
- 198 – Opravná položka k zálohám na zboží
- 199 – Opravná položka k zálohám na zvířata

ÚČTOVÁ TŘÍDA 2 – KRÁTKODOBÝ FINANČNÍ MAJETEK A KRÁTKODOBÉ BANKOVNÍ ÚVĚRY

21 – Peníze

- 211 – Pokladna
- 213 – Ceniny

22 – Účty v bankách

- 221 – Bankovní účty

23 – Krátkodobé bankovní úvěry

- 231 – Krátkodobé bankovní úvěry
- 232 – Eskontní úvěry

24 – Krátkodobé finanční výpomoci

- 241 – Emitované krátkodobé dluhopisy
- 249 – Ostatní krátkodobé finanční výpomoci

25 – Krátkodobé cenné papíry a podíly a pořizovaný krátkodobý finanční majetek

- 251 – Registrované majetkové cenné papíry k obchodování
- 252 – Vlastní akcie a vlastní obchodní podíly
- 253 – Registrované dluhové cenné papíry k obchodování
- 255 – Vlastní dluhopisy
- 256 – Dluhové cenné papíry se splatností do jednoho roku držené do splatnosti
- 257 – Ostatní cenné papíry k obchodování
- 259 – Pořizování krátkodobého finančního majetku

26 – Převody mezi finančními účty

- 261 – Peníze na cestě

29 – Opravné položky ke krátkodobému finančnímu majetku

- 291 – Opravná položka k majetkovým cenným papírům
- 293 – Opravná položka k dlužným cenným papírům

ÚČTOVÁ TŘÍDA 3 – ZÚČTOVACÍ VZTAHY

31 – Pohledávky (krátkodobé i dlouhodobé)

- 311 – Pohledávky z obchodních vztahů
- 313 – Pohledávky za eskontované cenné papíry
- 314 – Poskytnuté zálohy – dlouhodobé i krátkodobé
- 315 – Ostatní pohledávky

32 – Závazky (krátkodobé)

- 321 – Závazky z obchodních vztahů
- 322 – Směnky k úhradě
- 324 – Přijaté provozní zálohy
- 325 – Ostatní závazky

33 – Zúčtování se zaměstnanci a institucemi

- 331 – Zaměstnanci
- 333 – Ostatní závazky vůči zaměstnancům
- 335 – Pohledávky za zaměstnanci
- 336 – Zúčtováním s institucemi sociálního zabezpečení a zdravotního pojištění

34 – Zúčtování daní a dotací

- 341 – Daň z příjmů
- 342 – Ostatní přímé daně
- 343 – Daň z přidané hodnoty
- 345 – Ostatní daně a poplatky
- 346 – Dotace ze státního rozpočtu
- 347 – Ostatní dotace

35 – Pohledávky za společníky, za účastníky sdružení a za členy družstva

- 351 – Pohledávky – ovládající a řídicí osoba
- 352 – Pohledávky – podstatný vliv
- 353 – Pohledávky za upsaný vlastní kapitál
- 354 – Pohledávky za společníky při úhradě ztráty
- 355 – Ostatní pohledávky za společníky a členy družstva
- 358 – Pohledávky k účastníkům sdružení

36 – Závazky ke společníkům, k účastníkům sdružení a ke členům družstva

- 361 – Závazky – ovládající a řídicí osoba
- 362 – Závazky – podstatný vliv
- 364 – Závazky ke společníkům při rozdělování zisku
- 365 – Ostatní závazky ke společníkům
- 366 – Závazky ke společníkům a členům družstva ze závislé činnosti
- 367 – Závazky z upsaných nesplacených cenných papírů a vkladů
- 368 – Závazky k účastníkům sdružení

37 – Jiné pohledávky a závazky

- 371 – Pohledávky z prodeje podniku
- 372 – Závazky z koupě podniku
- 373 – Pohledávky a závazky z pevných termínových operací
- 374 – Pohledávky z pronájmu
- 375 – Pohledávky z emitovaných dluhopisů
- 376 – Nakoupené opce
- 377 – Prodané opce
- 378 – Jiné pohledávky
- 379 – Jiné závazky

38 – Přejícné účty aktiv a pasiv

- 381 – Náklady příštích období

- 382 – Komplexní náklady příštích období
- 383 – Výdaje příštích období
- 384 – Výnosy příštích období
- 385 – Příjmy příštích období
- 388 – Dohadné účty aktivní
- 389 – Dohadné účty pasivní

39 – Opravná položka k zúčtovacím vztahům a vnitřní zúčtování

- 391 – Opravná položka k pohledávkám
- 395 – Vnitřní zúčtování
- 398 – Spojovací účet při sdružení

ÚČTOVÁ TRÍDA 4 – KAPITÁLOVÉ ÚČTY A DLOUHODOBÉ ZÁVAZKY

41 – Základní kapitál a kapitálové fondy

- 411 – Základní kapitál
- 412 – Emisní užil
- 413 – Ostatní kapitálové fondy
- 414 – Oceňovací rozdíly z přecenění majetku a závazků
- 418 – Oceňovací rozdíly z přecenění při přeměnách
- 419 – Změny základního kapitálu

42 – Rezervní fondy, nedělitelný fond a ostatní fondy ze zisku a převedené výsledky hospodaření

- 421 – Zákonný rezervní fond
- 422 – Nedělitelný fond
- 423 – Statutární fondy
- 427 – Ostatní fondy
- 428 – Nerozdělený zisk minulých let
- 429 – Neuhrazená ztráty minulých let

43 – Výsledek hospodaření

- 431 – Hospodářský výsledek ve schvalovacím řízení

45 – Rezervy

- 451 – Rezervy podle zvláštních právních předpisů
- 453 – Rezerva na daň z příjmů
- 459 – Ostatní rezervy

46 – Dlouhodobé bankovní úvěry

- 461 – Bankovní úvěry

47 – Dlouhodobé závazky

- 471 – Dlouhodobé závazky – ovládající a řídící osoba
- 472 – Dlouhodobé závazky – podstatný vliv
- 473 – Emitované dluhopisy
- 474 – Závazky z pronájmu
- 475 – Dlouhodobé přijaté zálohy
- 478 – Dlouhodobé směnky k úhradě
- 479 – Jiné dlouhodobé závazky

48 – Odložený daňový závazek a pohledávka

481 – Odložený daňový závazek a pohledávka

49 – Individuální podnikatel

491 – Účet individuálního podnikatele

ÚČTOVÁ TRÍDA 5 – NÁKLADY

50 – Spotřebované nákupy

501 – Spotřeba materiálu

502 – Spotřeba energie

503 – Spotřeba ostatních neskladovatelných dodávek

504 – Prodané zboží

51 – Služby

511 – Opravy a udržování

512 – Cestovné

513 – Náklady na reprezentaci

518 – Ostatní služby

52 – Osobní náklady

521 – Mzdové náklady

522 – Příjmy společníků a členů družstva ze závislé činnosti

523 – Odměny členům orgánů společnosti a družstva

524 – Zákonné sociální pojištění

525 – Ostatní sociální pojištění

526 – Sociální náklady individuálního podnikatele

527 – Zákonné sociální náklady

528 – Ostatní sociální náklady

53 – Daně a poplatky

531 – Daň silniční

532 – Daň z nemovitosti

538 – Ostatní daně a poplatky

54 – Jiné provozní náklady

541 – Zůstatková cena prodaného dlouhodobého nehmotného a hmotného majetku

542 – Prodaný materiál

543 – Dary

544 – Smluvní pokuty a úroky z prodlení

545 – Ostatní pokuty a penále

546 – Odpis pohledávky

548 – Ostatní provozní náklady

549 – Manka a škody z provozní činnosti

55 – Odpisy, rezervy, komplexní náklady příštích období a opravné položky v provozní oblasti

551 – Odpisy dlouhodobého nehmotného a hmotného majetku

552 – Tvorba a zúčtování rezerv podle zvláštních právních předpisů

554 – Tvorba a zúčtování ostatních rezerv

555 – Tvorba a zúčtování komplexních nákladů příštích období

- 557 – Zúčtování oprávký ke goodwillu a k oceňovacímu rozdílu k nabytému majetku
- 558 – Tvorba a zúčtování zákonných opravných položek v provozní činnosti
- 559 – Tvorba a zúčtování opravných položek v provozní činnosti

56 – Finanční náklady

- 561 – Prodané cenné papíry a podíly
- 562 – Úroky
- 563 – Kurzové ztráty
- 564 – Náklady z přecenění cenných papírů
- 566 – Náklady z finančního majetku
- 567 – Náklady z derivátových operací
- 568 – Ostatní finanční náklady
- 569 – Manka a škody na finančním majetku

57 – Rezervy a opravné položky ve finanční oblasti

- 574 – Tvorba a zúčtování finančních rezerv
- 579 – Tvorba a zúčtování opravných položek

58 – Mimořádné náklady

- 581 – Náklady na změnu metody
- 582 – Manka a škody
- 584 – Tvorba a zúčtování mimořádných rezerv
- 588 – Ostatní mimořádné náklady
- 589 – Tvorba a zúčtování opravných položek v mimořádné činnosti

59 – Daň z příjmů, převodové účty a rezerva na daň z příjmů

- 591 – Daň z příjmů z běžné činnosti – splatná
- 592 – Daň z příjmů z běžné činnosti – odložená
- 593 – Daň z příjmů z mimořádné činnosti – splatná
- 594 – Daň z příjmů z mimořádné činnosti – odložená
- 595 – Dodatečné odvody daně z příjmů
- 596 – Převod podílu na výsledku hospodaření společníkům
- 597 – Převod provozních nákladů
- 598 – Převod finančních nákladů

ÚČTOVÁ TRÍDA 6 – VÝNOSY

60 – Tržby za vlastní výkony a zboží

- 601 – Tržby za vlastní výrobky
- 602 – Tržby z prodeje služeb
- 604 – Tržby za zboží

61 – Změny stavu zásob vlastní činnosti

- 611 – Změna stavu nedokončené výroby
- 612 – Změna stavu polotovarů vlastní výroby
- 613 – Změna stavu výrobků
- 614 – Změna stavu zvířat

62 – Aktivace

- 621 – Aktivace materiálu a zboží
- 622 – Aktivace vnitropodnikových služeb

- 623 – Aktivace dlouhodobého nehmotného majetku
- 624 – Aktivace dlouhodobého hmotného majetku

64 – Jiné provozní výnosy

- 641 – Tržby z prodeje dlouhodobého nehmotného a hmotného majetku
- 642 – Tržby z prodeje materiálu
- 644 – Smluvní pokuty a úroky z prodlení
- 646 – Výnosy z odepsaných pohledávek
- 648 – Ostatní provozní výnosy

66 – Finanční výnosy

- 661 – Tržby z prodeje cenných papírů a podílů
- 662 – Úroky
- 663 – Kurzové zisky
- 664 – Výnosy z přecenění cenných papírů
- 665 – Výnosy z dlouhodobého finančního majetku
- 666 – Výnosy z krátkodobého finančního majetku
- 667 – Výnosy z derivátových operací
- 668 – Ostatní finanční výnosy

68 – Mimořádné výnosy

- 681 – Výnosy ze změny metody
- 688 – Ostatní mimořádné výnosy

69 – Převodové účty

- 697 – Převod provozních výnosů
- 698 – Převod finančních výnosů

ÚČTOVÁ TŘÍDA 7 – ZÁVĚRKOVÉ A PODROZVAHOVÉ ÚČTY

70 – Účty rozvahné

- 701 – Počáteční účet rozvahný
- 702 – Konečný účet rozvahný

71 – Účet zisků a ztrát

- 710 – Účet zisků a ztrát

75 až 79 – Podrozvahové účty

ÚČTOVÉ TŘÍDY 8 A 9 – VNITROPODNIKOVÉ ÚČETNICTVÍ